

UNIV. BIBLIOTH.
* 1909 *
HELSINGFORS

VÄINÖ KATAJA

VARA-
VAILESMANNINA

KUSTANNUSLIIKE
BOMAN & KARLSSON
HÄMEENLINNA

VARAVALLESMANNINA

KUVIA PERÄ-POHJOLASTA

KIRJOTTI

VÄINÖ KATAJA

HÄMEENLINNASSA

BOMAN & KARLSSON'IN KUSTANNUKSELLA

Hämeenlinna,
Hämeenlinnan Uusi Kirjapaino 1906.

YLEISENÄ SYYTTÄJÄNÄ.

Nimismiehen pitää olla monipuolinen mies. Hänellä täytyy olla taipumusta salapoliisiksi, hänen täytyy tuntea maanlaadut, osata arvostella jostakin tilasta onko se hallan arka vai ei ja määrätä mitä on tehtävä jos joku on eksynyt erämaahan. Lisäksi tulee hänen huolehtia, että tilastolliset tiedot piiristä ovat

täsmällisiä, ettei kukaan kilju yleisellä paikalla ja ettei piirissä kulje „epäilyttäviä henkilöitä“. Hänen huolenaan on myöskin kertoa vuodentulon toiveista, hänen täytyy nähdä tuntemattomaan tulevaisuuteen ja tietää varmaan sanoa „tuleeko siemenistä puute“. Maan routimiset, veden vähyys ja runsaus, sateet, tuulet ja tuiskut — kaikista tulee hänen pitää vaaria ja niistä „aikonaan“ ilmottaa. Maanteiden tarkastukset ovat hänen hauskimpia retkiään. Jos ei hän osaa kylliksi määrätä someroa, on hän epäkäytännöllinen, jos hän määrää liian paljon, on hän tyhmä.

Mutta ennen kaikkia tulee hänen olla lakimies. Hänen täytyy tuntea kaikki lait. Usein tie- ja vesirakennuksen insinöörit saavat ihmetellä sitä kekseliäisyyttä, jolla hän vaikeimmastakin pulmasta on selvennyt. Hän on oppinut itse tekemään lakia ja suunnilla ne useinkin ovat. Sillä hän ei hätäile ja hän tuntee miehet, joiden kanssa on tekemisessä. Hän on näppärä saamaan sovinnon aikaan asianomaisten kesken ja nauraa usein partaansa keksinnöilleen.

Niin. Sanalla sanoen. Kaikilla aloilla ja kaikilla häntä kaivataan ja tarvitaan. Hirvi on ammuttu kivieliössä: Missä on vallesmanni? Viinakaupias on pannut vettä liemeensä, ostaja huutaa: Annapa kohtaan vallesmannin! Kauppamatkustaja, jonka kyyti-poika on rekineen kampsuineen ajanut ojan pohjaan, huutaa: Mitä h—ttiä! Eikö tässä piirissä vallesmannia olekaan?

Kuvernööri häntä marisee herkeämättä, uhkaa sakoilla ja komentelee; kruununvouti „muistuttaa“, „huomauttaa“ ja „kehottaa“ lakkaamatta, aikoo valittaa kuvernöörille ja kirjoittelee hävyttömyyksiä virkakirjeiden selkäpuolet täyteen; koko kansa häntä haukkuu ja velalliset toivovat hänen sielunsa ja ruuminsa alimpaaseen h—ttiin.

Mutta vallesmanni ei hätäile. Sillä hän on monipuolinen mies ja hän on silmästä silmään katsonut herra Perkelettäkin . . .

*

Minun tuli ensikerran olla yleisenä syyttäjänä käräjillä. En ottanut koko tointa kovinkaan juhlalliselta kannalta.

Minkäpä ne nyt minulle tekisivät.

Asia koski kahta nuorukaista, jotka arvannostotilaisuudessa olivat olleet hutikassa ja mellastaneet aikalailla. Se oli tapahtunut silloin kun muutakin „laittomuutta“ tässä maassa harjotettiin sen minkä ehdittiin. Miks'ei saanut yksi olla yhtä laitton kuin toinenkin?

Laitontahan oli koko arvannosto, mikä sitten jos pojatkin elivät laittomasti.

Asia oli jo ollut kerran ennen käsiteltävänä. Paria todistajaa oli kuulusteltu. Nyt oli ilmoitettu taas kaksi uutta todistajaa.

Nuorukaiset olivat kotokylän miehiä, reippaita poikia kumpikin. Ja vanhoja tuttuja minulle. Molem-

min he pelkäsivät sakkoa, mutta minun ei käynyt asiaa auttaminen.

— Emmeköhän pääse hyvin vähällä, — lohdutelin heitä.

Asia huudettiin ja molemmat nuorukaiset: Heikki Kuusisto ja Kalle Vimpari tulivat itse vastaamaan.

Edellisten kärjäin pöytäkirja luettiin. Siinä olevista vierastenmiesten todistuksista ei käynyt selville olivatko olleet juovuksissa tai ketään häirinneet.

Minä ilmotin kaksi uutta todistajaa: talokkaan Ville Kangaspään ja torppari Sameli Lahden.

Heitä vastaan ei ollut jääviä, saivat vanhoa ja todistaa.

Kangaspää, vanha, kunnioitettava ukko, jäi ensiksi todistamaan.

Tuomari: No olivatko nämä arvannostossa päisään ja mitä ne tekivät?

Kangaspää: Tätä Heikki Kuusistoa en nähnyt, mutta kyllä tämä Kalle Vimpari siltä näytti.

Tuomari: Näytti? Mitä hän teki? Häiritsikö toimitusta tai ketään yksityistä?

Kangaspää: Ei minulle vaan mitään tehnyt, enkä nähnyt muillekaan tekevän.

Tuomari: No mistä todistaja tietää, että vastaaja Vimpari oli juovuksissa?

Kangaspää: Kyllä se selvään näkyi. Nurkan takana kiroili ja oli riisunut takin päältänsä ja viinapullo oli

kädessä. Päissään oli, ei auta. Ei selvä mies niin mellakoi.

Tuomari: (Vimparille) Myöntääkö vastaaja olleensa juovuksissa?

Vimpari: Kyllä sitä tuli maistetuksi, mutta se oli jälkeen arvannoston enkä minä tehnyt kenellekään mitään pahaa, itsekseni vaan kiroilin, että kun lähdin ollenkaan, kun kuuluvat sanovan että oli laitton koko arvannosto.

Tuomari: (todistajalle) Se oli siis jälkeen arvannoston, kun todistaja näki vastaajan nurkan takana mellastamassa?

Kangaspää: Niin oli. Väkikin oli jo suurimmaksi osaksi poistunut. Herrat olivat parhaillaan syömässä eivätkä tainneet hekään, äänistä päättäen, olla aivan vesiselviä.

Tuomari: No tietääkö todistaja muuta?

Kangaspää: En minä tähän asiaan muuta tiedä. Mutta en ole koskaan kuullut, että tämä Kalle Vimpari olisi viinamies.

Tuomari: Todistaja saapi sitten poistua.

Kangaspää: (mennessään) Pyytäisin kulujani.

Tuomari: (Sameli Lahdelle, joka on tullut sisälle samassa kun Kangaspää on poistunut) No mitä tämä tietää?

Sameli Lahti: En minä tähän asiaan mitään tiedä.

Tuomari: Mitä varten teidät sitten on tänne käsketty?

Sameli: Sitä minä itsekin ihmettelen. Olihan siellä muita ihmisiä jälestäpäin. Selviä miehiä nämä silloin olivat kumpikin, kun minulle ryypyt tarjosivat tallin takana.

Tuomari: Näillä oli siis viinaa?

Sameli: Ei ollut viinaa, mutta oli oikein vihollisen tulista konjakkia. (Lautamiesten penkistä kuuluu naurun tirkumisia).

Tuomari: Joivatko vastaajatkin?

Sameli: Eivät maistaneet kumpanenkaan, mutta sanoivat, että sitten kun he arvan ovat nostaneet, niin sitten he ryyppäivät.

Tuomari: Todistaja ei siis tiedä ovatko vastaajat olleet juovuksissa tai ei.

Sameli: Mahdoton minun on tietää, minä menin naapuriin nukkumaan.

Tuomari: No sitten todistaja saapi poistua.

Sameli menee verkkiaan ja mieltiväisenä ikäänkuin jotakin vielä sanoakseen.

Tuomari: (hetken perästä) No mitä syyttäjä sanoo?

Minä selitän, että koska ei ole selville käynyt, että vastaajat olisivat olleet juovuksissa ja vielä vähemmin ketään häirinneet, en voi mitään edesvastusta vaatia. Ja kun, mikäli olen selville saanut, ei liioin parempia todistajia enään ole, pyydän minä, että asia nyt päätettäisiin.

Tuomari: Mitä vastaajat sanovat?

Vastajaat: Pyydämme päätöstä asiaan.

Kalle Vimpari: Minä tahtosin ilmoittaa, että kun olin takin päältäni riisunut, niin se ei tapahtunut viinan takia, vaan meillä oli meininki painia. Eikä meillä ollutkaan kun litra konjakkia kummallakin . . .

Vähäsellä nuhteella he pääsivät kumpanenkin. — Seuraavana sunnuntainn käski Kalle Vimpari minutkin romiaisiinsa.

Semmoinen oli juttu, jossa ensi kerran olin „yleisenä syyttäjänä“.

ENSIMÄINEN ULOSOTTONI.

Antti Räisästä, itsellismiestä, oli sakotettu viinanmyynnistä ja sakko jätettiin minun perittäväkseni.

Maailman konna ja veijari kuului olleen tuo Antti Räisänen ilmosen ikänsä. Viinaa oli myynyt ja kaikenlaista konstia pitänyt. Viisaasti oli hän osannut kauppaansa pitää, sillä monissa käräjissä oli

asia ollut esillä ennenkuin hänet voitiin tuomita viinanmyynnistä.

Lauri lautamiehen, joka oli paljon ollut läsnä ulosottotoimissa ja muutenkin tunki kaikki pitäjän ihmiset, otin todistajakseni.

— Kuuluu kehuneen, ettei maksa hän sakkoa eikä lähde linnaankaan, — sanoi Lauri minulle ja naureskeli.

— Semmonen lintuko se on?

— Kyllä se sellainen mies on, ettei sitä kohtaa kun sattumasta. Minulla kun kerran oli hänelle haaste, niin viikon piti vahtia ennenkun sain haastetuksi.

— Tietääkö Lauri oleskeleeko hän nyt näillä mailla? Hänhän asuu Pakkasenvaarassa?

— Oli tässä juhannusviikolla ollut kuulema liikkeellä, vaan eikö lie nyt mennyt johonkuhun tukkisavottaan. Siellä hän tavallisesti kesällä oleskelee minkä mitäkin tukkilaisille kaupitellen; talvisin hiihtelee hän tukkiajopaikasta toiseen, myy viinaa, rekilauluja ja paperossia. Harvoin hänet tapaa kirkonkylällä, mutta ripillään hän käy joka vuosi Perttulín sunnuntaina.

— Eikö hänellä ole itsellään mökkiä tai muuta omaisuutta?

— Pakkasenvaaran Heikin on pirtti, jossa hän asuu ja minun tietääkseni ei hänellä ole minkäänlaista omaisuutta.

— No sitten me toimitamme hänet linnaan sakkojaan sovittamaan.

Niin keskustellen olimme Laurin kanssa kävelleet jo pitkälti kirkonkylää ja aikeemme olikin jalkaisin mennä. Oli keskikesän poutainen päivä, luonto vankimmillaan voimassaan.

Kylän päässä tuli meitä vastaan Olkkas-Kaisa, jolta kuulumme, että Antti Räisänen oli samana päivänä käynyt kylällä voita ostamassa ja Pakkasenvaaraan päin lähtenyt.

— Hyväpä kuuluu, — arvelin minä Laurille.

— Ei se ole lintu silti häkissä, vaikka sen metsässä laulavan kuulee, — epäili Lauri.

Pakkasenvaara oli kylän takana oleva mäki, jossa pienen näreikön keskellä oli useita mökkejä. Yleensä se oli huonossa huudossa ja melkein jokaisen mökin asukkaita katseltiin epäluulolla.

Laurin neuvon mukaan käännyimme kylään tultuamme metsäpolkua takalistolle päin. Sitä kävellessä voimme metsän peitossa lähestyä huomioa herättämättä Pakkasenvaaraa.

— Meidän pitää päästä aivan huomaamatta ihan mökille asti, sillä jos Antti saapi vihiä meistä niin silloin katoaa hän metsän peittoon eikä taida olla heti näkyvissä, — selitti Lauri.

Polkupahaista, joka kulki vaaran rinnettä kierrellen ja oli paikotellen rapakkoinen, kävelimme hiljaa keskustellen — Lauri edellä minä perässä.

— Seikka on semmonen, että kun pääsemme lähelle niin jää sinä puun taakse piiloon, minä inenen yksinäni ensin pirttiin. Jos kotona on niin pysyy se jos yrittäisi karkaamaan, — esitteli Lauri.

— Kun minä sitten ilmestyn ulos pirtistä ja alan sytytellä piippuani niin silloin saat tulla, — ehdotteli hän lisäksi sopivaksi merkinannoksi.

Metsän suojassa ja, kumartuneena naakaten, pääsimme niin lähelle mökkejä, että olisi voinut tuntea ihmiset.

— Tuossa mökissä se Antti asuu, jossa on ovi auki ja päreitä akkunan ruutuina . . . tuo toinen on, tuossa vasemmalla vieressä, sen Tiina- Kaisan mökki, jossa vuosikymmenen sitten mies puukolla tapettiin . . . osotteli Lauri.

Minä paneusin pitkäksi kuusen taakse ja voin hyvin makuultani nähdä kaikki mitä sen mökin luona tapahtui, jossa Räisäsen Antti asui. Lauri lähti mökkiä kohden kävelemään.

Erästä mökistä ilmausi vaimo portaille, katseli hetkisen ympärilleen ja heitti sitten sangollisen likavettä pihalle. Mutta huomattuaan Laurin, joka juuri oli lähestymässä Antin mökkiä, pakeni hän kuin pelästyneenä pirtiinsä. Näin Laurin kiirehtivän askeleitaan ja puolijuoksussa menevän Antin mökkiin sisälle.

Odotellessani Lauria takaisin, ehdin siinä maatessani mietiskellä yhtä ja toista. Saamieni tietojen

mukaan pitäisi Antti Räisäsen olla rahamies, joka kyllä voisi yhden sakon maksaa puhtaalla rahalla milloin hyvänsä. Säästölaitoksessakin kuului hänellä olevan rahaa. En ollut koskaan Anttia nähnyt, vaikka paljon olin kuullut hänestä puhuttavan ja aina oli hän ollut joukossa siellä, jossa jotakin roistontöitä oli tehty. Nuorena poikana sanottiin hänen murhaneen erään kuljeskelevan laukkuryssän, vaikkei asiaa oltu voitu koskaan toteen näyttää. Minä kuvailin hänet kookkaaksi, mustaveriseksi mieheksi, jolla oli pienet kavalat silmät ja arpia poskipäissä . . .

Jo ilmausi Lauri portaille ja alkoi sytyttää piippuaan.

Silloin minäkin ponnahtin pystyyn ja lähestyin mökkiä, johon Lauri edellä kiirehti.

Pöydän päässä istui rauhallisena mustapartainen mies syöntihommassa. Hän näytti hyvin siivolta mieheltä ja katseli tummansinisillä silmillään niin rehellisesti eteensä kuin konsanaan se, jolla on hyvä omatunto ja olo hauskaa. Muita ihmisiä ei näkynyt. Tuo mies ei missään tapauksessa voinut olla Antti Räisänen, viinaporvari ja murhamies. Katsoin Lauriin ja toisen vuoron mieheen.

Ja sanottuani hyvänpäivän, kysäsin minä:

— Oletteko te Antti Räisänen?

Hän rykäsi, nielasi palan, pyyhki suutaan ja vastasi:

— Vallesmanni on hyvä ja istuu. Minähän se olen. Olenkin jo odotellut, että eikö tule tämä varavallesmanni heti minulta sakkoa perimään. Kyllä minä siitä niin suuressa huoleessa olen ollut etten öitäni ole nukkunut. Kun sakottivat minua, viatonta miestä, kun puolilitraa tarvitsevalle lainaan annoin. Ja olisin minä sen jo käynyt maksamassa, ettei olisi tarvinnut vallesmannin tänne vaivata itseään, vaan kun en saanut rahaa kokoon . . . en niiltäkään, joilta olen vähä työpalkkoja saamassa . . . Parhaat vaatteeni ja taskukelloni myin, mutta niistäkään en saa maksoa ennenkun ensi viikolla . . .

Hän oli lopettanut syöntinsä, noussut kävelemään ja kertoessaan minulle asiansa, valuivat kyyneleet hänen silmistään. Äänensäkin oli niin valittava ja surkea, että tuli oikein sääli miesparkaa.

Ja saatuaan piippunsa syttymään jatkoi hän itkun sekaisella äänellä:

— Ovat ne ihmiset kateellisia ja pirullisia. Kun minä suurella vaivalla ja vähäisellä rihkamakaupalla olen koettanut henkeäni elätellä ja vanhempani olen hoitanut hautaan asti ja vielä on sokea sisar ja hänen lapsensa hoidettavana . . . niin kadehtivat ja vainoavat minua, vaikken ole heille pennin edestä pahaa tehnyt . . . ja tämänkin viinanmyynti asian kävi Ollikainen kantelemassa vallesmannille, kun luuli minun hänen veneensä varastaneen . . . Vaan ei siitä Ollikainen isosti hyödy . . . Ja kyllä minä sak-

koni maksaa . . . Jos sopisi vallesmannin vartoa tulevaan viikkoon, että saisin rahaa kokoon . . .

Oikein minua alkoi miesparka sääliittää. Ehkäpä ne huhut, joita hänestä kerrottiin olivat perättömiä, ainakin liioteltuja. Semmoistahan oli maailman meno. Monta asiaa viittasi siihen, ettei mies voinut olla niin paha kuin hänestä kerrottiin. Ensiksi tuo hänen vilpitön, rehellinen ulkomuotonsa ja suora tapa puhua, toiseksi se että hän oli hoitanut vanhempiansa hautaan asti ja nyt elätti sokeaa sisartaan ja hänen lapsiaan, osottivat jo kylliksi hänen olevan lämminsydämisen miehen, joka voi tottakin puhua.

— Tämä Lauri lautamieskin tietää tälle vallesmannille todistaa — alkoi hän nyyhkiä, kun minä viivyttelin vastata.

Lauri istui etukumarassa, lattiaan katsellen eikä virkannut mitään.

— Ensi viikolla — keskiviikkona — minä kävisin maksamassa. Viimeiset pitää siihen koota. En minä enään vanhoilla päivin tahtoisi linnaankaan lähteä . . . ja puhdas minulla on papinkirja tähän ikään ollut . . . että sopiiko vallesmannille siihen asti vartoa, — pyyteli hän.

— Lupaatteko aivan varmaan ensi keskiviikkona maksaa? vakuutin vielä.

— Lupaan tietenkin. Mihinkäpä minä poloinen siitä enää pääsen.

Ja hän pillahti taas itkemään.

— Koko kevään ja tämän kesän ajan kun olen ollut vuoteen hyvänä viikottain niin en ole kyennyt työhönkään . . . ännkäsä hän itkun seasta.

Sovittiin sitten, että makso saapi olla ensi keskiviikkoon.

— Mutta muistakaahan pitää sananne muuten teidät hukka perii, — koetin sanoa virallisella äänellä.

— Mihinkäpä minä vaivanen mies pääsen . . . Nytkin pakottaa rinnan alla . . . ruoka ei pysy sisällä vähääkään . . .

— No hyvästi nyt!

— Hyvästi, hyvästi vallesmanni kulta ja kiitoksia oikein paljon ja onnea matkallenne! — hyvästeli hän meitä, kun ovella olimme pois lähdössä.

* * *

Palatessa emme menneetkään polkua takasin, vaan laskeusimme mäeltä suoraan maantielle.

Ei virkannut Lauri mitään ja äänettömänä kuljin minäkin.

— Siivolta mieheltähän tuo näytti. Liekö totta puhunut? — sanoin minä vihdoinkin kun maantielle pääsimme.

— Pahoin minä epäilen. Se on sellainen valehtelija, ettei vertaa. Mutta voipi sentään sakkonsa maksaa, — arveli Lauri.

— Mutta onhan hänellä sentään hyviäkin puolia . . . esimerkiksi, että hoitaa sokeaa sisartaan!

— Mitä hulluja! En minä ole kuullut hänen sokeasta sisarestaan mitään. Ja valetta oli sekin että on hoitanut vanhempiansa. Ruotilaisena ovat kumpikin kuolleet — tiesi Lauri selittää.

Minulla oli kuitenkin jäänyt Antti Räisäsestä hyvä usko ja monesti johtui mieleeni se, että ihmisten puheisiin oli hyvin vähän luottamista. Olihan minulla niin vereksen vereksiä kokemuksia ihmisten pahuudesta. Monesti olin kuullut huhuja nostettavan aivan viattomista ihmisistä! Miksi ei sellaista olisi voinut tapahtua Antti Räisäsestäkin.

— Ei tuo mies kuitenkaan roistolta näyttänyt, — sanoin minä Laurille erotessamme.

— Sillä itkullaan se onkin pettänyt monta viisaampaa miestä kuin sinä, — arveli Lauri, sillä hän tuntui kovasti halveksivan minua siitä, etten ollut kovempaa Antille.

— Jokohan tuo peijakas oli ainakin konna?

— Ole vissi siitä, — sanoi Lauri ja naureskeli veitikkamaisesti.

— Tottapa tuota opit vähitellen, — arveli hän lopuksi ja niin erosimme.

*

Antti Räisäsen asia oli jäänyt niin mieleeni, että öilläkin siitä uneksin. Ja uteliaana odotin minä keskiviikkoa, jona Antin piti tulla sakkoaan maksamaan.

Mutta hän ei tullutkaan.

Odotin tuorstain, perjantain, lauantain ja niin seuraavaan viikkoon, mutta häntä ei kuulunut. Eräänä yönä läksimme Anttia poliisin kanssa tapaamaan.

Aamubarhaisella saavuimme Pakkasenvaaraan, juuri kuin muutamissa mökeissä alettiin heräillä.

Sama vaimo, jonka ensi käynnilläkin olin nähnyt seisovan portailla ilmautui nytkin liikkeelle ja näytti seuraavan meitä Heikin mökille.

— Eikö lie mennyt pitemmälle matkalle. Kaikki kampsunsa näkyy koonneen ja kaupungisa kuului olleen jo menneellä viikolla. Amerikkaan se on mennyt. Sillehän tuli „tiketti“ jo kevättalvella, — selitteli meille Pakkasenvaaran Heikki.

— Semmonen lurjus!

— Velimies kuuluu olevan hyvissä varoissa Amerikassa. Isoa „rästäränttiä“ hoitaa ja kaiketi pääsee Anttikin kellarimestariksi, — jatkoi Heikki.

Vaimo, joka oli meitä seurannut pirttiin asti, ojenti minulle likasen kirjeen, jonka Antti oli käskennyt minulle antaa. Se oli huononlaisella käsialalla kirjoitettu ja oli tämmönen:

„hyvä tuttavani vainö vallesmanni joka olita hyvä ja olen lukenut teän runoja ja voin hyvin ruumiin ja sielun puolesta jota herran armo lahja teileki toivon ja nyt reisan amerikan tästä saatanan maasta ja sine hautatan ruumiin ja sanoka Ollilaisele etä ola niin helvetin hyvä ja muista etta toisa talvena tapoima hirviä Karhujupukassa ja siihen on

toistaja leenan alpetti ja särkilahden nuorempi poika ja ottakaa ylös tämä asia ja sakon olen jättänyt Niemiahon isänäle, joka maksaa se teile ja kaksitoista hirveä olen ampunut ja lihat on myyty voikaa hyvin ja toivatan pitkä ikä ja kohta mies reisaa amerikassa.

tutavuutela
Anti Räisänen.

— Mitä Antti siinä kirjoitti? tiedusteli poliisi.

— Vähä mitäkin.

Mutta vaimo virkkoi:

— Puhui se minulle, että hän on viinanmyynti sakon jättänyt Niemiahon isännälle. Liekö siitä virkannut kirjeessään.

— Ei ole siitä mitään, — vastasin minä ja pistin kirjeen taskuuni.

Mutta parin päivän perästä tuli Niemiaho ja maksoi Antti Räisäsen puolesta viinanmyynti sakon.

— Miksikähän Antti sitten lähti noin äkkiä Amerikkaan? kysyin Niemiaholta.

— No . . . kyllä hänellä taitaa olla muita syntejä . . . parasta se Antille oli, että korjasi luunsa, — virkkoi Niemiaho naurussa suin.

MAANTIEN TARKASTUKSESSA.

Kevättarkastus oli jo pidetty ja tiet olivat yleensä olleet kelpo kunnossa, kun ottaa lukuun että tienpohjat alun pitäen olivat peräti kehnosti tehty.

Kesäkuun lopulla tuli minulle kuitenkin kuvernöörinvirastosta kirje, jossa sanottiin että läänin maa-

herra aikoi tehdä matkan Lappiin asti. Hevosia pitää olla varalta y. m. y. m.

Ruunuvoudilta tuli sitä paitse samaa asiaa koskeva kirje, jossa hän „kehottaa“ tarkastamaan, että maantiet ovat reilassa kun kuvernööri kulkee y. m. y. m.

Kun pohjakirsi kylminä kesinä vasta heinäkuussa lähtee teistä, jotka silloin tavallisesti käyvät kuoppaisiksi ja leikkaukset nousevat, toiset laskevat, kuului tientarkastuksen päviksi vähän ennen kuvernöörin tuloa, jotta saataisiin tiet hyvään kuntoon.

Lauri lautamiehen kera läksimme sitten tientarkastukseen.

Kylän raitilla tuli meitä vastaan Isolan Hermannin.

— No mihinkä sitä nyt mennään taas?

— Etkö ole kuullut että kuvernööri tulee yli huomenna . . . tien syyni nyt on, — vastasi hänelle Lauri.

— No, hyväthän nyt ovat tiet, — arveli Hermannin. — Hyvä kuuluu olevan meidänkin tie.

— Vaan nepä pitääkin olla mainiot, kun kuvernööri kulkee. Kun näin sataa ja kirsi vasta pohjalta lähtee niin tiet näkyvät käyvän kuoppaisiksi, — selitelti Lauri Hermannille jonka tiesimme sangen vastahakoiseksi tienkorjaajaksi.

— Niinpä tietenkkin . . . ja vallesmannin se ei saa mitään palkkaa tiensyynistä . . . on sekin . . .

liverteli Hermanni vaan, eikä ollut kuulevinankaan sitä, että nyt pitäisi lähteä tienkorjuuseen.

— Tässäkin keskellä kylän raittia näkyy olevan kuoppia aikalailla . . . tämä on Viinikan tie . . . korjua tarvitsee tämäkin, — huomautti Lauri Hermannia.

— Jo se. Näkyy olevan kuoppia . . . Aina se on tuo Laurin raudikko lihavana ja pyöreänä, vaikka kesää talvea ajetaan, — tuumasi Hermanni.

— Ilmota muillekin, että tietävät lähteä tieosiaan korjaamaan, — huusi hänelle Lauri hyvästiksi.

Ajelimme eteenpäin. Pari päivää oli jo sataa tihuttanut ja tiet olivat kovemmillakin paikoilla lauttasia.

— Huononlaisiksi nämä ovatkin menneet, — sanoin Laurille.

— Pohjakirsi vasta lähtee, niin sillä se ottaa näin pehmeäksi, — selitti hän.

Kylän toisessa päässä näinme vasta ensimmäisen tien korjaajan. Se oli Kantoniemen vanha vaari, joka lapioineen oli tullut kuoppia täyttämään.

— Eikö siellä nyt nuorempaa miestä ollut tienkorjuuseen kuin vaari?

— Eipä ollut. Ja hyvähän tämä näkyy olevan tiekin, — vastaili vaari.

— Tämähän on kuoppanen ja keskellä tietä vesilammikoita . . . Onko tämä nyt mielestänne hyvä? — uskalsin minä vaaria huomauttaa.

— Mitä kun sateessa kuljette. Mutta käykääpä poudalla . . . ei näy vesilammikoita, — tenäsi äijä.

— Huono tämä on poudallakin.

— Huonompia täällä muilla on . . . tuokin Mäkinien tie . . . ja pääseehän tästä ajamaan reimasti niin herra kuin talonpoikakin . . . eikö niin? Ja ukko nauraa virnisteli.

— Tämän pitäisi someroida vahvaan ennenkun tästä tulisi hyvä. Sanokaa isännälle, että ellei laita huomiseksi parempaan kuntoon, niin me palkkaamme korjaajan, — nuhteli Lauri ukkoa lopuksi.

Sanotaan vaan, mutta huonompia teitä sieltä edestäpäin löydätte, — arveli äijä.

Ajoimme taas jonkun kilometrin jotenkin hyvää tietä, joka kulki halki kuivaa kangasta eikä ollut kuoppainen. Mutta korjaajia emme kohdanneet.

Toiseen kylään tullessamme tapasimme Vanhan talon Petterin, kotonsa luona, tienposkessa, riihtään parsittamassa.

Petterikin oli niitä miehiä, joka ei uhrannut „henkeänsä ja elämäänsä“ tienkorjuuseen.

Ennenkun ehdimme mitään puhua, alkoi Petteri siihen ikkunasta pakista:

— Minusta näyttikin, että tuttuja miehiä sieltä tulee . . . arvasin heti . . . Sitä täytyy kruunun palvelijan olla liikkeellä satoi tai paistoi . . .

— Niin on, veli hyvä. Mutta etpä sinä ole mennyt tietäsi korjaamaan, — sanoi Lauri vastaan.

— Koko menneen yön olemme olleet „tien päällä“ Jaakon kanssa . . . Sen minä sanon että minun tietäni ajaa, kuin pöytää pitkin . . . saattepa nähdä! Vaikka kiire tässä olisi minullakin. Tämän riihen tarvitsisi saada valmiiksi ennen heinäaikaa, — selitteli Petteri.

— Onko muut tämän kyläläiset käyneet teitään korjaamassa? — kysäsi Lauri.

— Kylläpä siellä minusta oli joka talosta korjaaja. Ja tämän kylän tiet näkyivätkin olevan hyvät kaikki, pitäjän rajasta alkaen, — valehteli Petteri.

— Mutta nehän olivat, tämän kyläläisten tiet, kevät-tarkastuksessa kovin huonot, liukkasia ja sillat hajallaan, — huomautin minä.

— Mitä, kun kirsi kiskoo ja viskoo ja nostaa leikkauksia, mutta heti kun kirsi on löysännyt, niin tiet ovat kuin pöytä . . . Herratkin juhannuksen aikana mainoivat ja sanoivat: Jopa ovat sievät tiet . . .

Siihen suuntaan laverteli Petteri ja lopuksi arveli:

— Meidän kylän tiet ovat siksi hyviä, että niiden vuoksi saisitte tästä palata takaisin — jos muita asioita ei ole — olisi teillekin helpompi. Ja kuuluukin olevan tämä uusi kuvernööri peräti „alhainen“ mies . . . selvä suomalainen ja kansan parasta katsoo . . .

Kun meillä jo entisestään kuitenkin oli vereksiä kokemuksia, ettei Petterin puheisiin ollut luottamista, läksimme ajamaan pitäjän rajaa kohti.

Oravaisen Villen tapasimme tiellä. Hän oli menossa lohipadolle laukku seljässä, leili kädessä. Ei oltu kuultukaan maantien tarkastuksesta.

— Sepä kumma. Vanhantalon Petteri sanoi että tämänkyläläiset ovat kaikki korjanneet tiensä.

— Sitten vaan mitä Petteri sanoo . . . joka ei puhu puolta sanaa totta, — arveli Ville ja lisäsi sitten:

— Minä en kuitenkaan jouda nyt tien korjuun vaikka keisari kulkisi . . .

Ja hän sanoi päättävästi hyvästin ja läksi kävellä keikkasemaan lohipadolle.

Seuraavassa talossa, Mukkalassa, koetimme saada miehiä ja hevosia liikkeelle, jotta saisimme palkatuksi tienkorjaajia. Mukkalasta oli nuori isäntä mennyt viemään hevosia laitumelle, vanha isäntä oli kuuro ja renki oli päivää ennen lähtenyt Amerikkaan. Vanhin poika oli vasta kolmannellatoista, eikä talossa ollut muita miehiä.

— Ja mikä ne panee herratkin liikkeelle kesäsydämenä, kun itse kullakin olisi kylliksi tointa talossaan. Meilläkin on vielä perunamaat muittamatta ja tuo piika Hiltakin katkasi kätensä juhannusyönä, niin minun pitää lehmätkin lypsää, — selitteli emäntä, jonka tapasimme maitokellarissa kirnuamassa.

— Eikö ole naapurissakaan miehiä? Ja onhan se hevonen Talvitien Matillakin?

— Naapuristakin ovat Janne ja Hermannin menneet saattamaan kaupunkiin Amerikkaan menijöitä, mutta isäntä tuo lienee kotona. Talvitien Matti tässä vasta kävi, mutta en huomannut kysyä onko hänellä hevonen kotona vai joko on vienyt laitumelle, — tieteli emäntä.

Kävimme joka talossa, mutta melkein samanlaisella menestyksellä. Tapasimme kuitenkin Talvitien Matin, joka alkoi heti pahimpia leikkauksia korjailla.

Toisessa päässä kylää tapasimme useita tien korjaajia. He sanoivat kuulleen kuulutuksen kesti-kievarin isännältä, että kuvernööri tulee.

— Tuollapa Ollila seisoo, — huomautti minua Lauri, kun ajelimme sivu. Olimme huomanneet, että Ollilan tie oli hyvin kuoppanen ja päättäneet ahdistaa isäntää sitä korjaamaan.

Huomattuaan, että pysähytimme hänen kohdalleen riensi hän puolijuoksua puheille ja alkoi selvittää:

— Minäkin tässä olen ollut lähdössä tien korjuuseen mutta kun tamma vasta mennä yönä varsoi, niin sitä ei saata ottaa vielä liikkeelle, vaan kyllä minä tiestäni huolen pidän . . . eikähän se tämä vara-vallesmanni kuulu olevankaan niin kova he, he, he . . . ja Ollila taputteli minua olkapäälle, tarjosi Laurille sikaarin ja virkkoi:

— Pakana kun teki komean varsan . . . aivan kuin polkijansakin . . . jalat ja pääkin aivan samanlaiset . . . tässä olisi tulitikkuja . . . Jo se.

Kummaa mitä ne kuvernöörit täältä aina hakevat . . .
Vai Lappiin asti se menee.

— — —

Palatessa poikkesimme Vanhaantaloon, saadaksemme Petteriä muistuttaa toiste „puhumaan totta ja pysymään totuudessa“ niinkuin olimme kuulleet tuomarin todistajalle sanovan. Mutta taloon tultuamme emme, vaikka haimme joka huoneen, navetan, molemmat riihet ja tallin, tavanneet muita kun Ruoti-Niklaan, joka, istuen pirtin penkillä äkäsenä, ei sanonut tietävänsä missä muu talon väki on.

*

Seuraavana päivänä oli tarkastus piirin pohjoisrajalla.

— Maksaneeko vaivaa lähteä ollenkaan — arveli Lauri. — Ei siellä ole korjaajia kuitenkaan.

— Aina siitä sentään on apua, kun niitä käydään hätyyttelemässä, — arvelimme kuitenkin ja niin läksimme liikkeelle.

Kauppiaan kujalla tapasimme Savelan isännän, joka pahasti nilkuttaen, keppi kädessä ja surkean surullisella muodolla kävi vastaan. (Savelalla oli monta pitkää tietä, kaikki huonoja, eikä niitä juuri koskaan korjattu).

— Kyllä se sopi niin kovin huonosti minua kohtaan tämä tiensyyni . . . voi hyvä isä sentään . . . kun loppuu miehuus pois kokonaan . . . Nyt

loukkasin jalkani kahden kiven väliin, etten talon väliä saata kävellä . . . Minä olen juuri työmiestä hakemassa tienkorjuuseen, — alkoi hän meille selitellä.

— Kevättarkastuksessa jo saitte anteeksi, ettekä sitten jälestäpäin korjannetkaan, vaikka lupasitte, — nuhteli Lauri.

— Voi veljeni rakas, kun oli niin paljon muuta työtä, — nyyhki Savela ja minä luulen kyynelten nousseen hänen silmiinsä.

— Varakas mies! Joutaisit tiesi korjaamaan, — sanoi Lauri vaan ankarasti.

(Olkoon tässä mainittu, että Savela, nähtyään meidät, huomasi ruveta ontumaan ja heittäytyi surkeaksi.)

Sivuutimme kirkonkylän.

Männistön mailla ja Junttarin seudulla, jossa tiet tavallisesti aina ovat huonot, olivat ne nyt sitäkin kuoppaisemmat. Varsinkin Eeli-Mikkolan, Muiskulan ja Huuhentaalin tieosat olivat kovin kehnot.

Huuhentaali oli kuitenkin, itse äijä, tietään parantelemassa.

— Tämä teidän tie se on aina huono, samoin kuin Eeli-Mikkolan ja Muiskulankin, — moitti Lauri heti Huuhentaalille.

— Sekö sinulla on hyväksi päiväksi! ärähti ukko, joka tuntui olevan pahalla tuulella.

— Keväälläkin olivat leikkaukset niin kurjat ettei yli päässyt, — lisäsi Lauri vaan ja iski minulle silmää.

— Päässytkö? Ylikö? Vissiimpä tästä ovat päässeet herrat ja narrit ja vieläpä lautamiehetkin, — koskapa täällä ei näy kulkijoita kasassa, — tiuskasi ukko julmana ja kääntyi selin meihin.

*

Pitkin tietä oli kuitenkin korjaajia, niin että me suurella vaivalla, kehotuksilla ja uhkauksilla saimme aikaan melko paljon.

Kun kuvernööri sitten kulki, olivat tiet melko kunnossa, niin ett'ei ainakaan niissä itseään loukannut. Mutta kun kuvernööri oli palannut takasin ja päässyt eheänä läänimme pääkaupunkiin, laittoi hän kruununvoudin kautta kohta kirjeen maanteiden tilasta . . .

. . . piirissä ovat perin huonossa kunnossa . . .

Samalla kun saatan Teille tiedoksi edellä olevan kirjotuksen, saan minä täten kehottaa Teitä viipymättä ryhtymään toimeen, että tiet piirissänne saatetaan kelvolliseen kuntoon, jota paitse Teidän tulee vast'edes tarkkuudella valvoa, että maantiet piirissänne ovat moitteettomassa kunnossa.

Tuon kirjeen minä sitten näytin Savelallekin.

KENTTÄNIVAN HÄVITYS.

Kesäisenä yönä kuljin suuren Miekojärven rannalta kalarikkaan, saivovedestä kuuluisan — Kaimajärven rannalle, jossa oli vaan yksi ainoa talo järveen pistävän niemen nenässä.

Yhsinäisiä, metsäsiä taipaleita on minusta niin hauska yksin kukea. Polku vie ja viehättää. Erämaan rauha

on maassa ja sydämessä on kummallinen raukeus. Täällä, kaukana muusta mailmasta, on turvallista olla. Vaikka on ympärilläni erämaan ääretön yksinäisyys, herkkä hiljaisuus ja kaihoava alakuloisuus, ei minua pelota eikä tuskan tunteet sydäntäni rasita. Ajatus ei viivy entisyydessä, ei luo utukuvia tulevista päivistä eikä rauhatonna harhaile vallaton mielikuvi- tus. Silmä näkee, sydän tuntee ja rauhallisena sielu unelmoi . . .

Tämä taival onkin outoa minulle, olen ensi kertaa tätä polkua kulkemassa. Maat, joita polku vie, ovat kuivia ja kallioisia, suot ja jänkät jäävät syrjään. Ahteita ja kumpuja hakien polku vie . . .

Nousee aurinko ja kultailee maailmoita ja unek- suvan taivaan vaaleita pilviä. Mutta kuta likemmäksi saavun Kaimajärveä sitä mukaa katoaa minusta erä- maan synnyttämä rauha ja levottomammaksi sydän käy. Ajattelen taloa, Kenttänivaa, ja sen asukkaita. En tunne heitä, mutta Miekojärven rannalla, josta olen lähtenyt, on minulle heistä kerrottu. Iso oli lapsi lauma ja lujalle oli ottanut elämisen jo kulu- neena talvena, kun leipä oli aivan ostossa. Kaksi lasta kuuluu olevan vaivasta . . . Heiltä nyt vaadit- tiin kolmensadan markan päätöksen maksoa. Se oli päätös laukussani velkakirjoineen ja määräyksineen . . .

Minulla oli ollut monen monta ulosottoimitusta peräti köyhäin ja kurjain luona, mutta ei minusta ollut koskaan tuntunut niin ikävältä velallisen luo

meno kuin nyt. Varmaa on, että jos itselläni olisi ollut rahaa olisin ennen siitä luopunut kuin mennyt noita raukkoja nylkemään . . raukkoja, jotka iartivat leipäänsä karusta, kiittämättömästä maasta, hallan kanssa joka vuosi tapellen — joita ei auttanut maan tie, vaikka velvollisuus oli heilläkin osansa korjata ja jotka elivät kaikin käsin turvattomana kaukana muista ihmisistä . . .

Merkeistä päättäen alan lähestyä asuttua paikkaa. Siinä on jo pienen jänkän laidassa heinälatokin, suuselällään tuijottaen, etempänä on auma vartaita pystyssä ja toisella rannalla toinen lato, johon vasta näytään uusi katto pantaneen. Polku kiertää jänkkää, pulskaa petäjikköä halki kulkien. Männikkö oli tähän jätetty säästömetsäksi ja suojaksi pohjoisia tuulia ja hallaa vastaan. Tämä on talon tuki ja turva . . .

Heti männikön laidassa on riihi ja sen vieressä pienonen lato. Riiheltä näkyy jo talokin, matala maalaamaton viisiseinäinen pirtti ja siitä vähän matkan päässä maahan luuhistunut, ränsistynyt navetta. Kuuluu hiljaista kosken pauhua ja kun likemmäksi tulen, näen talon taitse virtaavan pienoisen joen, joka saunan luona muodostaa nivan ja vähän alempana laskee suureen Kaimajärveen.

Aamu on tyyni ja suloinen, aurinko on jo korkealla, vaikka kello vasta alottaa viidettä. Talossa ei vielä näy liikettä.

Mutta pääskysel, joilla on pesänsä pirtinräystään alla pitävät iloista elämää. Ne lentävät aivan koryeni vieritse ja visertelevät niin, että korvia vihloo. Niitä on sadottain. En ole ennen enkä jälkeen nähnyt niin paljon pääskysen pesiä yhden talon räystään alla. Istun ison kiven päälle, joka on keskellä pihamaata ja alan katsella pääskysten iloista elämää. Vieri vieressä on pesiä, ihme että ne siinä pysyvät paljaaseen seinään vaan varattuna . . . Tuosta pesästä lähtee taas yksi . . . lentää pääni päältä . . . siinä viheltää ja menee nuolena järvelle päin . . . Tästä taas . . . se lentää poikki pihan . . . palaa takaisin ja salamana vilkasee rannan sivu koskelle päin, jonne katoaa . . . Tuohon pesään, joka on likinnä rappusia tulee yksi pirtin päällitse . . . ja tuohon ja tuohon . . . Ja yhtenä ainoana iloisena viserryksenä on koko pihamaa ja kaunis kesäaamu on kuin aamurukouksessaan.

Kummallisiin ajatuksiin vaivun siinä istuessani. Näen suuren Kaimajärven sileän pinnan ja sen vastakkaisella rannalla korkean vaaran, jonka puuton, kalju laki kimaltelee aamuauringon valossa. On kuin hyppelisivät siellä valon hengettäret, aamutassiaan harjotellen . . .

Kaunis on maailma ja iloset ovat pääskysel, mutta minun sydämessäni on talvi ja murhe on mielessäni . . . Nuo, jotka tuolla sisällä nukkuvat, eivät aavista, että heitä vaanii ulosottomies . . .

Silloin satun katsomaan järvelle päin ja näen rantaan tulevan veneen, jossa on kaksi henkeä, vanhemman puolinen mies ja nuori tyttö . . He asettavat verkot keppeihinsä ja mies nostaa kalakontin selkäänsä. Tyttö kantaa pienempää vasua . . .

Kun he saapuvat pihaan, tervehdin minä. Mutta kumpikaan ei vastaa mitään. Mies tuijottaa minuun kuin pelästyneenä ja tyttö katsoo niin tarkkaan, että kävelee kopiksi tikapuihin. Silloin hän herää, panee vasun rappusille ja töksähtää siihen minua katselemaan.

Mieskin on laskenut konttinsa kaivon viereen ja alkanut kaivaa tupakkakojeitaan.

— Te taidatte olla isäntä, — sanon minä ja lähestyn katsomaan mitä kontissa on. Se on haukia ja ahvenia puolillaan.

— No minä tässä olen niinkuin isännän nimessä, — vastaa hän väsyneesti.

Hän on kuudenkymmenen mies,harmahtava tukkanen ja sinisilmänen. Kasvot ovat miellyttävät ja erinomaista hyvyyttä osottavat.

— Mistä tämä vieras kulkee, kun tämän kautta matka pitää? tiedustelee hän ja yhä katselee minua epäluulolla. Tänne Kaimajärven rannalle sattuu harvoin vieras kulkemaan.

— Tuolta rantakylästä olen. Vasta tähän tulin. Saittepa aika paljon kaloja. Verkoillako pyydätte?

— Verkoilla. Ei ole nuottaa. No tuli niitä mennä yönä jonkun verran. Milläpä täällä muuten eläisikään, — arveli hän surumielisesti.

Pirtissäkin oli herätty ja savu nousi uunin piipusta. Tyttö oli kadonnut porrasten edestä ja lasten ilosia ääniä kuului sisältä. Pienoinen poika, jolla ei ollut kun palanen paitariekaletta yllään, juoksi pihalle ja lausui:

— Itä . . . itä . . . Kallelle te tuuri hauki! ja meni kaloja kontista katselemaan.

Navetassa helähti rautainen lehmän kello pari kertaa ja kuin unen seasta vielä.

— Onko montakin lehmää? kysäsin minä, kun sattui soma tilaisuus.

— On se vasikka neljäntenä. Mennä talvena täytyi parhaan lehmän lopettaa, kun katkasi jalkansa sileällä parrella.

— Sepä oli ikävää. Niinkö pieni tämä tila onkin?

— Kyllä tässä hätähätön seitsemän, kahdeksan elättäisi, kun oikein tarkoin joutaisi joka kannikon niittämään . . .

Isäntä oli koko ajan tarkastellut minua, on kai tehnyt johtopäätöksiään. Erittäinkin näkyy hän katselevan olallani riippuvaa laukkuja, joka ei ole tavallisen eväslaukun näkönen. Ja minun persoonassanikin kaijon jotakin, joka on tavallisesta jätkästä poikkeavaa, vaikka minun pukuni ei suinkaan ole gentlemannin.

— Te taidatte olla metsänostaja, — arvelee hän tutkimuksen tuloksena.

— No en minä juuri metsänostaja ole, — vastaan vähä hymyssä suin.

Silloin näyttää hänelle selviävän asia. Ja melkein vapisevin äänin hän sanoo:

— Kyllä minä nyt arvaan ja tunnenkin. Te olette se vara-vallesmanni . . .

— Niin olen . . .

— Minä arvasin. Minulla on ollutkin niin painostava tunne koko viikon. Ja akka oli nähnyt pahoja unia näinä viime öinä. Oli nähnyt pirun häntä ahdistelevan . . .

Samassa tuli pirtistä nainen, joka näytti olevan emäntä ja navettaan menossa. Hän oli laiha, mutta muuten terveen näkönen ja liikkui erinomaisen liukkaasti. Kuultuaan, että me isännän kanssa juttelimme, seisahtui hän kuuntelemaan ja päästyään asian perille, pillahti hän itkemään ja nyyhki:

Siinä se nyt oli minun uneni . . . siinä se nyt oli minun uneni . . . Johan minä sanoin sen sinulle Heikki — ja itkien meni hän navettaan.

— Joko olette kauan asunut tätä taloa? tiedustelin isännältä, päästäkseni muihin puheisiin.

— Kohta kolmekymmentä vuotta . . . No lähtekää tästä sisälle, — vastasi hän ja näytti verrattain levolliselta.

Minä vakuutin, että minulla tässä päiväpaisteisella pihamaalla oli erinomaisen hauska istua pääskysten lentoa katsellen.

Talo oli kauniilla paikalla. Varsinkin miellytti minua tuo ohi virtaava joki, joka saunan luona teki soman kosken, suuri sininen ja sileä järvi, jonka toisessa laidassa kohosi kaljupäinen jättiläisvaara. Me kuljimme isännän kanssa ympäri vainioita, kävimme saunan luona ja pienen sievän kosken partaalla, johon eräs talon pikkupojista jo oli ehtinyt rautuja onkimaan.

Pellot näyttivät lupaavilta. Ohra alkoi juuri tähkää tehdä.

— Ei kai tämä paikka ole hallan arka. Kun ei vaan erinomaisia syitä satu niin saatte hyvän vuoden . . .

— Kyllä se on monasti näin näyttänyt, mutta juuri kun on valmistumassa tulee pakkänen . . .

— Vaikka järvi on tuossa vieressä . . . ?

— Vaikka. Mutta näittehän tullessanne sen laajan vuonon, jonka rantaa polku tänne tuo. Se on semmonen se vuoma, että siitä uhkuu kylmää lämpiminä kesäöinäkin . . . ja syyspuoleen se on kuin irti päästetty rietas . . . olen minä sitä paikotellen koettanut ojittaakin, vaan minkäpä sille yksi köyhä mies tekee . . . Kaksikymmentäkahdeksan kertaa olen kylvänyt ja neljä kertaa olen saanut hyvän vuoden . . . Tässä vainiossa olen paljon työtä teh-

nyt. Nuokin kiviroomit tuolla olen vaimoni kanssa kahden . . .

Hän ei enään jatkanut, olimme juuri pihään tulossa.

— Senkö Lomman tuomio se on? — kysäsi hän ja hänen äänensä vapisi.

— Hänen on. Se näkyy tekevän kolmesataa markkaa, paitse korkoa ja kuluja . . .

— Kyllä sen muistan. Niin se tekee. Hätä tässä tulee nyt, ellei Lomma vielä alkaisi varttoa. On noita pieniä lapsia vielä . . . En minä muuten niin surisi . . .

Me tulimme pirttiin. Se tyttö, joka isänsä kera tuli kalasta, siivosi huonetta. Puute ja köyhyys paistoi joka nurkasta. Keskellä permantoa leikkivät kaksi viisivuotista poikaa, apposen alasti kumpikin ja leikkiessään huusivat kuin metsälliset ainakin.

— No olkaapa nyt vähemmällä siinä . . . Jaakko ja Iikka menkää tästä pihalle . . . Ne ovat kaksoset nuokin tuossa ja semmosia kiistelijoita, ettei ääntänsä kuule, — tuumasi isäntä heille, mutta sen kovemmin hän ei heitä kieltänyt.

— Montako lasta teillä on?

— Niitä on ollut viisitoista, vaan ne ovat vanhemmasta päästä kuolleet, — neljä niin soreaa poikaa ja yksi tyttö — niin että nyt ei taida enään olla kun kymmenkunta.

Emäntä oli navetan takana keittänyt kahvia ja tuli nyt pannu kädessä pirttiin. Oven luona, vanhan porontaljan päällä, makasi vapiseva sokea vanhus.

— Se on tuo Priitan äiti kohta yhdeksänkymmenen vuoden vanha, — selitti isäntä . . .

*

Minä olin käsketty portuun peräkamariin, johon emäntä toi isännälle ja minulle kahvia.

Kun minä kysyin mitä he tahtoisivat, että kirjottaisin ulosottoon päätöksen vakuudeksi, vastasi isäntä:

— En tiedä. Ei tässä liikoja ole. Tuo sänky tuossa on sisareni, samoinkuin sänkyvaatteet . . .

— Entäpä lehmät?

— Lehmät täytyi mennä talvena myydä Songan porvarille, kun leipä oli kaikki ostossa ja verot kaikki maksamatta. Songan porvari on sitten antanut lehmäin olla meillä ja luvannut odottaa. On kerrottu, että tulevana talvena tulee isoja tukinajoja, niin että kun tästä pääsee ansioon niin pian alkaa rahaa tulla . . .

— No hevonen . . . ?

— Hevonen on Härkämäen Hermannin Perälän kylästä — kyllä kai vara-vallesmanni hänet tuntee. — Hermannin ei anna omaksi ennenkun saan sen maksetuksi . . .

Sekä lehmiin että hevoseen oli hänellä täydelliset todistukset, etteivät ne olleet hänen omaisuuttaan. Niitä ei siis käynyt ulosottoon kirjottaminen.

— Eikä taida olla muutakaan irtaimistoa?

-- Kylläpä tämä pitäisi näkyä mitä tässä on . . . ei muuta kun puutetta ja ellei olisi niinkin runsaasti kaloja saatu niin nälkään olisimme kuolleet. Kaloilla ja maidolla olemme olleet monta aikaa. Vasta viikko sitten sain vähä jauhoja. — Kun ne nyt olisivat malttaneet vielä odottaa, nuo velkamiehet, niin . . . Minulla olisi vielä vähä metsää myytävänä, aika hyvää metsää tuon Jänkkävaaran takana . . . niin saisivat omansa. Vaan minkäpä minä nyt teen, kivuloinen mies . . .

— Olisitte koettanut saada metsänne myydyksi . . .

— Sitä minä jo menneenäkin talvena hoin ja hoin, mutta eihän se tuo Heikki . . . sanoo vaan, että säästämme, säästämme — alkoi emäntä syyttää miestään.

Ei isäntä siihen mitään virkannut. Näytti niinkuin hän olisi kyllästynyt koko maailmalle, niinkuin olisi toivonut, että pääsisi pois. Häntä uuvutti tämä kova taistelu. Ja uupuneelta hän todella näyttikin.

Istuttiin niin ääneti pitkän aikaa.

— Lypsämään pitää minun lähteä, — sanoi vihdoin emäntä ja poistui; ovi jäi auki. Pirtissä kuului lasten mellakoimista ja pihalla visertelivät pääskyset, ristiin rastiin nuolena lentäen ja saunan takaa kuului saman kosken hauska pauhu . . .

Oli niin painostavaa, surullista, ikävää ja kolkkoa täällä sisällä . . .

Tuolla ulkona oli niin ihanaa niin suurta ja suloista . . .

— No sitten taitaa täytyä julistaa tämä maatila ulosottoon, — sanoin vihdoin isännälle.

— Se kai se on tehtävä, — arveli hän mieltiväisenä. — Jos vaan saisin jonkun hyvän ihmisen auttamaan tulevaan talveen asti niin kyllä sitten pakenisin. Se metsä on ison rahan arvoinen, mutta sitä eivät muut tiedä kuin minä. Olen sitä koettanut säästää viimeiseen asti ja köyhyyden kanssa tässä taistellut. Se Lomma näkyy olevan sydämetön jummuri . . .

— Ettekö ole käynyt hänen puheillaan ja koettanut saada häntä odottamaan teitä?

— Kävin minä silloin heti kun lautamies toi väli päätöksen, vaan ei puhettakaan. Sanoi, ettei hänelle kelpaa muu kuin puhdas raha . . . Mutta koettakaa te nyt, rakas ystävä, puhua hänelle . . . ehkä hän sentään taipuu . . .

Isäntä pyyhkäsi kämmenellään silmiään ja tuumasi:

— Jo se on ollut tämä meidänkin elämämme hauskaa! Puutetta koko elinajan ja minullakin alkaa terveys loppua . . . pistää ja vihloo joka paikkaa ja oikea jalka on välistä niin kipeä, ettei päällensä otata . . . Saisi kuollakaan tähän rauhassa . . .

Ja taas hän pyyhkäsi kädellään silmiään.

— Kyllä minä parastani koetan teidän hyväksenne tehdä . . . Ehkäpä Lomma tyytyy odottamaan, kun saa kuulla, että teillä vielä on niin hyvä metsäkin.

Silloin isäntä säpsähti ja rupesi pyytelemällä pyytämään:

— Elkkä Herran tähden puhuko Lommalle metsästä mitään. Minä luulen hänen saaneen vihiä ja sitä hän nyt vaanii että saisi sen ilmaseksi . . . Sanokaa vaan, että minä tukinajolla ensi talvena maksan . . .

Me siirryimme isännän kanssa pihalle juttelemaan, katselimme pääskysten lentoa ja järven sileää pintaa. Emäntä oli lehmät laskenut laitumelle ja tuli nyt kaloja perkaamaan lasten kera. Isäntä yhtyi joukkoon.

— Vieraskin syö kalakeiton ennenkun lähtee ja on meillä nyt voita ja leipääkin tarjota . . . pyysi emäntä minua.

*

Jo marraskuun alkupäiviksi oli Kenttänivan tila N:o 41 X-pitäjässä kihlakunnan kruununvouti kuuluttanut myytäväksi julkisella pakkohuutokaupalla.

Lomma ei ollut suostunut odottamaan millään ehdolla. Kruununvouti oli yhtä sydämetön.

Tapasin muutamaa päivää ennen huutokauppaa Kenttänivan Heikin. Hän tuli varta vasten puheilleni. Vähillä voimillaan oli hän lähtenyt rantamaihin vielä kerran koettaakseen saada apua. Mutta kukaan ei tahtonut auttaa, miestä joka elinaikansa oli raskaalla työllä

suurta perhettään elättänyt ja jonka terveys puutteiden käsissä nyt oli murtunut ja joka nyt oli köyhäksi joutunut. Kukapa semmosta auttaisi!

Hän oli paljon heikontunut sitten kesän. Ensi silmäyksellä en tahtonut häntä tunteakaan. Hän kulki ihan kumarassa ja yski väliin hirmusesti. Kun hän verkkaan astui kujasta ulos paikattu laukku seljässä, kumarassa ja avuttoman näkösenä, painui kuva hänestä syvälle mieleeni.

Kruununvoudille koetin minä selittää, että Kenttänivassa vielä löytyi hyvä metsä, pitäsi ainakin se erottaa pois.

— Eikö helkkarissa . . . eikö helkkarissa — sain vastaukseksi. Ja hän kertoi, että velallinen päivästoin oli myynyt metsänsä niin tarkkaan, ettei ollut enää linnunlaulupuuta.

*

Ja Kenttäniva myytiin pakkohuutokaupalla. Lomma oli väkeä haalannut kokoon sen verran, että pystyttiin toimitukseen. Ei ollut kukaan halukas muuttamaan erämaahan, johon ei johtanut kuin vaivanen polku ja sen vuoksi ei huutajia saapunut. Lomma tarjosi koko talosta tuhannen markkaa eikä kukaan halunnut antaa enempää.

Ja niin paukahti vasara ja Lomma sai Kenttänivan tuhannella markalla.

Kun huutokauppa oli loppunut, Lomma maksanut huutokauppasumman, kruununvoudi pannut palk-

kionsa tyytyväisena taskuunsa ja kaikki mahdolliset kulut otettu huomioon, huomattiin että vielä velallisellekin oli jäänyt vähä yli viiden markan.

Silloin Lomma julisti:

— Jaah . . . minä en ole mikään julmuri, minä. Minä säälin sairasta miestä ja hänen perhettään . . . minä annan heidän toistaiseksi asua talossani, jos he noudattavat . . .

Mutta silloin nousi loukosta vanha, mutta vielä vankka äijä, löi nyrkkiä pöytään kruununvoudin ja Lomman nokan alla ja karjasi:

— Köyhäin hoitoon on heidät vietävä ja aivan heti. Nytkään ei ole ollut moneen päivään muuta ruokaa kuin happamia kaloja. Sydämettömät julmurit! Tännekö tahdotte nämä raukat tappaa kun ensiksi ryöstitte heidät . . .

Se oli Kettu-Heikki, Kenttänivan lähin naapuri.

Silloin kruununvouti ja Lomma alkoivat hankkia taipaleeseen.

*

He ovat nyt maan mustissa mullissa molemmat sekä Kenttänivan Heikki että hänen emäntänsä. Vanhimmat lapsista ovat palveluksessa, mutta nuorimmat lapset ovat huutolaisina.

Lommalle on Kenttänivan metsästä jo usea „bologi“ tarjonnut kahtakymmentä tuhatta markkaa, mutta Lomma kuuluu tahtovan neljäkymmentä tuhatta . . .

Ja varmaan hän sen saapikin . . .

OMAN KÄDEN OIKEUTTA.

Kappeliseurakunnassa asui mies, Räsköltiksi kutsuttu, jolta ei pitkään aikaan oltu onnistuttu saamaan minkäänlaisia veroja. Hän oli vanha nuorimies ja niin saita, että nälkää näki. Varmaan tiedettiin, että hän oli kymmenientuhansien markkojen omistaja, vaikka hän tekeysi köyhäksi ja kerjäili leipäpalaa

missä kulki. Ja niin viisaasti oli hän osannut lainailla rahojaan, ettei kukaan tiennyt oikeastaan kenellä niitä oli, oliko pankeissa paljon ja missä. Mutta se tiedettiin että paitansa povessa oli hänellä musta pussi, jossa aina oli rahaa.

Kerran oli taas varastanut — hän otti mistä hyvänsä — eräästä talosta kaksi leipää. Arvattiin, että se oli Räsköltin työtä ja kun sattui syyspimeä ja kylän poikaviikareita oli koolla, päätettiin miehissä lähteä häntä takaa-ajamaan. Hän saavutettiin pian ja kylän raitilla tehtiin kiivas kysymys oliko hän leivät talon pöydältä ottanut. Mutta hän kieltäysi jyrkästi ja aikoi hävittömimmät haastaa oikeuteen. — Mutta pojat eivät tällä kertaa helpottaneetkaan. He suorivat äijän kiinni. Toiset pitivät käsiä, toiset jalkoja, yksi painoi lakin suuta vasten, ettei saattanut huuata ja kolmannet alkoivat kopeloimaan äijän laajaa kauhtanaa, jonka taskuista löytyi vaikka minkälaista — ja aivan oikein äsken kadonneet leivätkin. Mutta pojat eivät tyytyneetkään siihen. Olivat vähin maitelleet niin olivat rohkeimmillaan. He kopeloivat paidan povea, löysivät mustan pussin ja siinä seteleitä aika tukon . . .

Siitä asti tiedettiin, että Räsköillä oli rahaa matkassaan.

*

Kun kunnan rästilistä joutui perittäväksi, huomasin minä Räsköltin nimen toisten joukossa. Useim-

mat rästissä olijat olivat perin köyhiä, jotta heistä tuskin yksikään kykenisi maksamaan.

Lauri lautamiehen kanssa olimme liikkeellä. Haettiin itsellisiä, käytiin mökeissä. Itselliset noituivat, ettei heillä ole talvella rahaa eivätkä he maksaisi vaikka olisikin. He eivät rupea kunnalle penniäkään antamaan. Mökkiläisistä olivat useimmat niin köyhiä, etteivät he kyenneet maksamaan ja mitään irtaimistoa, joka olisi ollut heidän omansa, ei heillä ollut.

— Tapaisimme sen Räsköltin! Sillä miehellä kuitenkin on varoja, — toivoi Lauri.

— Onko hänellä vakinaista asuntoa?

— Ei ole, mutta Ylipään Junnon pirtillä hän enimmäkseen kuuluu oleskelevan, — tiesi Lauri.

— Mutta mitä me häneltä otamme kun hänellä ei ole muuta kun rikkinäiset rievut yllään?

— Kyllä hänellä rahaa on.

— Tietenkin on, vaan eihän ole hän enenkään verojaan maksanut.

Niin keskustellen saavuimme Ylipään Junnon pirtin luo, joka oli aivan tien poskessa. Lauri juoksi kysymään Räskölttiä. Kun huoneessa oli kirkas termostuli takassa näkyi peittämättömän akkunan läpi kaikki mitä huoneessa tapahtui. Lauri näkyi seisovan keskellä lattiaa ja puhelevan isännän kanssa, joka veisteli kirvesvartta.

Hetken päästä palasi Lauri.

— Kuuluu jo pari päivää sitten menneen kylälle päin. Ei sanonut Junno tietävänsä missä oleskelee, sillä Räsköltti kulkee välisti laitakylälläkin kerjäämässä, — kertoi hän.

— No kyllä sitä sitten kestää hakea, — arvelin minä.

— Niin. Kylläpä täällä kylällä kuulemme onko häntä nähty liikkeellä näinä päivinä.

Saunalassa, jossa meillä oli tuttavaa väkeä, päätimme käydä hevostamme syöttämässä. Ja kun oli kylmänloinen sydäntalven ilta, tuumasimme että Saunalaan yövymmekin.

Minulla oli pulsa ruskea orhi ja kauvas kaikuva kulkunen ja aisatiuku, joiden raitis ääni kuului kilometrittäin. Ne, jotka kerran olivat niiden äänen kuulleet, vakuuttivat, että he tunsivat erottaa ne muiden kulkijain helyistä.

Ennenkun Saunalaan tullaan, ajetaan läpi Kōrkölän pihan. Hevonen käveli roimasti, minä istuin omissa ajatuksissani, mutta Laurin vaaniva silmä oli aina valpas.

— Tuossa puodin päässä vilahti mies ja meni hakolajään. Mitähän hän pelkäsi? Mikähän mies se oli? — sanoi Lauri ja liikkui levottomasti reessä.

Ihme, että Lauri oli nähnyt, vaikka oli hyvin pimeä ilta, taivaskin tähdetön.

— Miten ihmeessä näet tuonne asti?

— No näkeehän tuonne . . . tuossa on läjä . . . hakoläjä onkin, oikein arvasin. Pysähyttäkää hevonen. Minäpä katson . . .

Minä pidin Laurin havaintoa joutavana. Mutta Lauri ei helpottanut, alkoi kopeloita ja potkia hakoläjää ja potkiessaan arveli:

— Mies tänne meni . . . se on vissi . . . tuosahan tuo onkin . . . tässä molemmat jalat . . . Tulipas pois sieltä . . . kyllä minä sinut tunnen kuka täällä on . . .

— Kuka? . . . kuka? ja minuakin alkoi asia huvittaa.

— Räsköltti . . .

Ja Lauri veti Räsköltin hakoläjästä, veti niin että suonet paukkuivat . . .

— Ei minulla kuitenkaan ole rahaa, — rukoili Räsköltti ja voivotteli.

— Lurjus varasti meillä käydessä kengäketset pirtin penkin alta . . . Maksapa ne eli panetan sinut kiinni . . . tässäpä on vallesmanni vieressä eikä ole kaukana poliisikaan . . . Nousepa ylös ja hyvin äkkiä . . .

Ja Lauri tuli ja kuiskasi minulle hauskan tuumansa korvaan.

— Tuo vallesmanni sanoo sinulta menevän kunnanveroa neljäkymmentäviisi markkaa. Puske pois pian taikka . . .!

-- Ei herra kulta minulla ole minkään valtakunnan rahaa, — rukoili Räsköltti.

— Vai ei ole . . . näytäpä . . . katsotaanpas!

Äijä potki ja rukoili, huitoi käsillään, mutta Lauri hoiteli häntä kuin käpyä ja kaivoi hänen povesta mustan pussin käsille.

— Nyt me teemme selvän niistä kengäksistäkin, — arveli Lauri, — ja vallesmanni tarvitsee myöskin saada palkkansa, kun monet mutkat sinun takiasi on saanut ajaa.

— Odottakaa te p—leet! — uhkasi äijä.

— Jos et ole hiljaa, niin minä . . . Et hävitön maksa kruunulle etkä kunnalle . . . Tässä on nyt pussi. Siitä on otettu mitä olet velkaa ja nyt ollaan selvät tällä kertaa . . . Muista maksaa tai tulevana vuonna tulee sama tempu uudestaan tehtäväksi. Ja Jumala armahtakoon sinua jos tästä hiiskut sanaakaan . . .

Minua huvitti äijän harmi. Hän oli aivan kuin säikäyksestä hupsuna, ei tiennyt mitä tehdä. Lauri vaan oli vakavana ja piti kovaa nuhdesaarnaa ukolle.

— Odottakaa te p—leen pakanat. Kyllä minä teidät opetan, — sähisi hän, kun jätimme hänen hakoläjän viereen ja läksimme ajamaan Saunalaan.

*

Aamulla tuli Kärkkälän isäntä Saunalaan, tuli turmille hymyssä suin ja kertoi:

— Kaiken päivää se siinä meillä vaani ja vah-taili, Räs-kö-ltti — sitä pitää aina yhden olla silmällä pitämässä, muuten se vie mitä käteensä saa, — mutta illalla kun Iikka-poika tuli ulkoa ja sanoi, että jopahan kuuluu varavallesmannikin tulevan koska kulkusen ja aisakellon ääni kuuluu . . . niin silloin tuli äijälle kiire. (Häntä oli juuri vähää ennen peloteltu, että vallesmänni oli uhannut ryöstää verot, ellei muuten maksa).

Kyllä me sieltä meidän kuistista katselimme kuinka kävi ja senkin nuhdesaarnan kuulimme, jonka tämä Lauri lautamies piti.

— No mitä Räs-kö-ltti arveli? kysyi Lauri.

— Uhkasi haastaa oman käden oikeudesta, — vastasi isäntä naurussa suin.

*

Alkoivat käräjät sitten lähestyä. Räs-kö-ltti piti puheensa ja haastatti sekä Laurin että minun „oman käden oikeudesta“.

— Mutta jos sovinnossa maksatte minulle sata-markkaa, niin en lähde oikeuteen, — oli Räs-kö-ltti ilmottanut Laurille käräjätuvan porstuassa.

Mutta Lauri oli uhannut ottaa kysymykseen kaikki hänen varkautensa ja muutkin pahat teot ja näyttää että linnassa saisi Räs-kö-ltti loppuikänsä oleskella.

Kun asia sitten huudettiin oikeuden eteen, me-
nimme me Laurin kanssa vastaajina sisälle, mutta
kantajaa ei kuulunut, vaikka poliisi kävi häntä vasite
hakemassa.

Eikä ole Räsköltti kannettansa jatkanut.

ULOSOTTAJA
KUUSIRANNAN KYLÄSSÄ.

Kuusirannan kylään ei nimismiehellä ollut asioita moneen vuosikymmeneen. Se oli merkillinen kylä muutenkin. Sinne ei päässyt uudenaikaisia „virtauksia“ livehtamaan mistään päin. Eivät ottaneet kuusirantalaiset osaa mihinkään yhteispyrintöön, eivät tilanneet niitto- eikä muitakaan koneita, eivät

vieneet lehmiänsä karjanäyttelyihin ja agronoomeille olivat epäkohteliaita. He elivät omaa vanhollista elämänsä, maksoivat kaikki ulostekonsa kiitettävällä tavalla ja kaikin puolin koettivat elää „laillisesti“. Ei nähty heitä käräjillä koskaan, mutta useasti heistä sanottiin että olivat rikkaita.

Kerran olivat kirkonkyläläiset oikein miehissä, konsulenti etunenässä, menneet pitämään esitelmää, kehottamalla kehottaen heitä ostamaan separaattorin ja perustamaan meijerin. Mutta kuuroille korville puhuivat. Eivät luopuneet entisistä tavoistaan, olivat vaan ilmottaneet, etteivät he tahdokaan rikastua . . . että he tyytyvät entiseen viiliinsä. Ja toivoneet, että saisivat olla rauhassa . . . Eiväthän hekään tietensä ketään käyneet häiritsemässä . . . Ja niin saivat herrat poistua saamatta mitään toimeen.

Usein kun me Lauri lautamiehen kanssa kuljimme pitäjällä ulosottoasioilla kertoi hän kuusirantalaisista. Heistä oli monta naurettavaa juttua sepitetty, heidän saituisuuteen asti menevästä säästäväisyydestään, heidän niukasta ravinnostaan ja enin kaikesta heidän tietämättömyydestään. Sillä yhtään ainoaa sanomalehteä ei tullut koko kylään . . .

Mutta kun kirkonkylän isännille tuli kova rahapula, niin ei ollut muuta turvaa kun lähteä lainaamaan kuusirantalaisilta. Sillä siinä kylässä oli aina rahaa, jyviä, heiniä ja kaikkia elämän tarpeita. Ei

ollut montakaan isäntää kirkonkylässä joka ei olisi ollut velassa kuusirantalaisille.

— Millä ja miten he ovat niin hyvin varoihin päässeet? — tiedustelin kerran Laurilta.

— He elävät niin perin säästävästi. Ei monta penniä saa heiltä porvari. Heillä ovat — poikkeuksetta joka talolla — erinomaisen hyvät luonnonniityt ja heidän karjansa on vallan kaunista. Pellot ovat hyvässä kunnossa ja kun kylä on etelään viettävällä vaaran rinteellä, tapaa hallakin harvoin. Joka talossa on viljaa aitan laareissa moneksi vuodeksi . . .

— Sinnepä sopisi ulosottomiehen mennä . . .

— Vanha vallesmanni, joka tässä piirissä oli neljäntäkymmentä vuotta, ei ollut sinä aikana kertakaan tarvinnut käydä kylässä. Kerran kuuluu huvikseen käyneen ja vieraana oli pidetty. He pitivät siksi tarkoin huolta asioistaan, ettei sinne ulosottomies leikin pääse.

Niin kertoi Lauri.

*

Mutta eräänä kesänä, kun maamittarilaskut päätöksineen saapuivat nimismiehen perittäväksi, huomasi minä, että Kuusirannan kylän kaikilta taloilta, oli vaadittu, rajanaapureina ollen, maamittari palkkaa, kultakin manttaalinsa mukaan. Perin pieniä olivat summat: miltä markka miltä ei sitäkään.

Kuulutettuna maksopäivänä ei kuitenkaan saapunut yhtään kuusirantalaista maksamaan. Sieltä ei ollut kukaan käynyt kirkossa moneen viikkoon.

— No nyt jumal'auta päästäänkin, Lauri, Kuusirannalle, — sanoin minä Laurille eräänä aamuna.

— Niinkös? Mikä asiana? Jopa oli mainiota! Lähdemme heti, etteivät ehtisi tulla maksamaan, — iloitsi Lauri ja niin hyvillään, että hyppeli. Pian me olimmekin taipaleessa.

Kuusirannan kylä on syrjässä maantiestä ja syrjässä valtavyöryn varrelta. Se on suuren vaaran takana ison, kalarikkaan Kuusijärven rannalla. Tie sinne erkanelee valtatiestä Nippikallion luona ja kierrellen soita ja vaaroja vältellen johtaa sieviä maita pitkin kylään.

— Nyt ne pelästyvät, etteivät saata öitänään nukua. Niitä pitää oikein nylkeä; he ovat itse hävittämiä koron kiskureita ja monta heistä sanotaan varkaaksikin, — kehotteli Lauri.

— Joutavatpa kulumine maksamaan, — tuumasin. Mutta Lauri oli niin peräti hyvillään, että hytkyi.

— Kerran minunkin täytyi turvaantua tänne Kuusirannalle. Oli kova rahapula, enkä onnistunut keneltäkään saamaan. Lainasin täältä — siltä rikkaalta Aaron Jussilta — kolmesataa markkaa. Annoin velkakirjan. Kahden viikon päästä sain rahat kokoon ja maksoin takaisin ja tämä juutas peri siltäkin ajalta täy-

den koron . . . Siitä minulla on jäänyt niin hirmuisen paha sydän sitä miestä kohtaan, että . . .

Olimme jo saapuneet lähelle kylää, sillä puiden lomitse vilahdelti jo järven sileä pinta ja ennenkun arvasikaan oli siinä kyläkin edessä.

Useimmat talot olivat maalaamattomia, mutta muuten siistiä. Pellot olivat sievissä saroissa, kivet roomioihin asetettuna. Kaikista merkeistä päättäen olivat kuusirantalaiset ahkeraa ja toimeliasta väkeä. Kylässä oli yhteensä kahdeksan verotaloa. Mökkejä ja torppareita oli sitä paitse melko määrä kylän laidassa mäen päällä.

— Hyvät täällä pellot ovat . . . paljon paremmat kuin kirkonkylässä, — sanoin Laurille.

— Hyvät näyttävät olevan. Tässä on hyvää peltomaata ja sitten joka talon pellot viettävät etelään, niin onko kumma . . . tuumaili Lauri.

— Vaan näethän, että pellonojatkin ovat kiitettävässä kunnossa . . .

— Näkyvät olevan . . .

— Ja että joka talossa on kesätunkioitakin.

Siihen ei Lauri enään vastannut mitään. Hänestä kai tuntui vastenmieliseltä kuulla kiitettävän kuusirantalaisia.

Ensimmäisen talon nimi kylään tullessa on nimeltä Kuusela ja kuuluikin olevan kylän vanhin talo. Siihen ajoimme pihalle.

Useimmat kylän isännistä minä tunsin vaikka oli niin sattunut, etten tätä ennen ollut kylässä käynyt.

Minä hyppäsin kärryistä kartanolle, virkalaukkuni riippuen remmistä yli olan kupeellani.

Samassa tulla tupsahti isäntä melkein puoli juoksua pirtistä ja tervehtimättä ja pitämättä minkäänlaista „johdantoa“ alkoi hän kummastella:

— Mikä maailmanen on pannut varavallesmannin liikkeelle meidän kylään? Ja lautamies muassa! Eipä pitäisi minun puumerkkiäni olla kenenkään arkun loovassa . . .

Hän oli aivan kalpea ja niin säikäyksissään, että puhuessaan ääni vapisi ja kädet tutsivat . . .

— No eikö täällä vieraisilla saa käydä . . . teitäkin katsomassa, että kuinka te täällä hyvin voitte, — ilvehti Lauri.

— Vieraisilla! Ette te sitä varten ole liikkeellä . . . kyllä teillä on joku muu piru mielessä . . . Eipä tähän kylään ole „haaralakkisilla“*) ollut asiaa . . .

Ja isäntä vapisi yhä enemmän. Pirtistä ja vainiolta kokoontui ympärillemme koko talon väki ja naapuristakin lapsia, kaikki suut selällään katsellen ja kummastellen mistä oli kysymys.

— Kyllä se nyt taisi tulla asia tähänkin kylään, — ilkkui Lauri, sillä häntä huvitti Kuuselan isännän mielenliikutus.

---

*) Haaralakkisiksi nimitti kansa ennen vallesmanneja, ainakin Pohjan perällä.

Kauhistuksissa loi isäntä Lauriin nöyrän ja rukoi-
levan katseen.

— Ei nämät, hyvä isäntä, ole isoja asioita.
Markan toista asioita, — lohduitin minä.

Ja kun minä sitten juurta jaksain selitin mistä
oli kysymys, ei hän ensi eikä vielä toisellakaan ker-
ralla päässyt käsitykseen. Viho viimein hän älysi
ja mainoi:

— No en minä ole kuullut . . . en minä ole
kuullut . . . Markan toista asia . . . Mutta valles-
mannin vaivat sitten . . . hyvä isä kuitenkin, kun en
ole tiennyt . . .

Epätoivossaan kun oli, putosi häneltä piippukin
hampaista, mutta yht'äkkiä hänen kasvonsa saivat
kuin päiväpaistetta ja hätäisesti hän kysyi:

— Onko muillakin taloilla samanlainen rästi . . ?

— Joka taloon. Millä on enempi, millä vähempi.

Hän riemastui siitä niin, että laski pitkän nau-
run, huomasi maassa, jalkainsa juuressa, piippunsa,
otti ylös sen ja hyvillään puheli:

— Olipa se Jumalan kiitos hyvä, että on muilla-
kin . . . Olipa pakana vie . . .

Hänen käytöksensä muuttui heti. Hän vaati
meitä sisälle, vei vierashuoneeseen ja komensi
emäntää kahvia keittämään.

— Jo tämä oli kummaa . . . jo tämä oli kummaa
. . . vai joka taloon. Mitähän ne muut sanovat? —
mainoi hän yhä.

Ja hän haki avaimet, otti piironkinsa laatikosta vanhan, hyvin resusen, vähäsen lompakon ja porisi:

— Ei sentään vallesmannin tarvitse mitään kirjottaa. Enköhän minä sentään . . . paljonko siitä mennee vallesmannin vaivain kanssa . . . Kyllä minä luulen että täällä löytyy . . .

Lompakko oli aivan täynnä seteleitä, pienempää, isompaa.

Kun minä ilmotin, ettei asiasta mene kun viisi markkaa neljäkymmentä penniä, ojenti hän minulle sadanmarkan setelin ja tuumasi:

— Eipä tässä näy olevan pienempää . . .

— No on kai teillä pienempääkin . . .

Hän pisti setelin takasin lompakkoon, jota käsiteli siten, että mekin Laurin kanssa tulisimme vakuutetuksi, että rahaa sitä kyllä on . . . Ja taskustaan hän sitten maksoi ja arveli:

— Eipä ole yhtään vallesmannia käynyt tässä talossa ennen, ei isävainajankaan aikana . . .

Mutta pian oli kylälle levinnyt huhu meidän tulostamme ja tieto, että joka taloon oli asiaa. Vähän ajan kuluttua alkoi toisten talojen isäntiä saapua Kuuselaan. He tulivat hengästyksissään ja pelokkaan näköisenä. Kaikilla heillä oli rahaa, että notkui. Millä oli iso lompakko, millä kukkaro täpösen täynnä seteleitä.

— Paljonko vallesmannin vaiva tekee? kysyi Aaron Jussi.

— Kyllä tuommoiselta rahamieheltä vähä enempi menee kuin muilta, — vastasi hänelle Lauri minun puolestani.

Tämä oli todella hauskaa. Kelpaisipa käydä ulosotoilla, kun tämmöisiä kyliä olisi, jossa velalliset itse hakevat ulosottomiehet ja melkein riitelevät keskenään kuka ensiksi ehtii maksamaan.

Mutta kuitenkin piti heidän kunkin saaman. Ja kun minulla oli hyvää aikaa kirjoitin jokaiselle eri kuitin.

Ja koko ajan kun kirjoitin, päivittelivät he sitä, että kun eivät olleet tienneet . . . Varpulan ukko, joka oli kylän vanhin isäntä, muisteli olevan kuusikymmentä vuotta aikaa siitä kun vallesmannilla oli ollut tähän kylään asiaa.

— Opiksi tämä oli meille kaikille. Mutta kuka se arvaa, että maamittarillekin . . . olisihan tuo maksettu jos olisi tietty, — puheli Laukkalan isäntä.

— Tästä asiasta on kirkossa kuulutettu ja visiksi päiviksi määrätty tulla vallesmannille maksamaan. Miksette käy kirkossa? Oma asianne, — vastaili heille Lauri.

— Eihän sitä jaksa joka sunnuntai kirkossakaan käydä.

— Oma asianne! Ei tässä kylässä muuta vahinkoa tapahdukaan, — rähisi Lauri yhä.

*

Kun sitten Laurin kanssa ajelimme kotia päin, virkkoi hän, kun puoleksi moittien:

— Mahdoit oikein nylkeä niitä lurjuksia! . .
Paljonko otit vaivoistasi kultakin?

— Neljämarkkaa . . .

— Neljä! Lempo jos minä olisin ollut, niin neljäkymmentä olisin ottanut . . . Sinä olet kumma mies . . . Tämöistä tilaisuutta ei koskaan enään satu.

— Kyllä minäkin niin luulen.

— No niin. Mahdoit sitten pitää silmät auki! —
Ja Lauri oli kovin tyytymätön, etten ollut „nylkenyt“.
Mutta itsekseni minä ihmettelin kuusirantalaisia.

VANHA TARINA.

Syyskäräjään tuli huomenna alkaa. Istuin kamarisani ja olin parhaallani lukemassa syyttäjälle kuuluvia pöytäkirjoja, kun sisälle melkein hiipien tuli nuori, noin parinkymmenen vuoden vanha tyttö.

Hän sanoi nöyrästi hyvää päivää ja jäi oven suuhun seisomaan. Hän oli erinomaisen kaunis,

melkein ihana. Vartalo oli pitkä ja solakka, mutta silti tarpeeksi täyteläinen. Tukka oli tumma ja silmät sinisen harmaat. Koko kasvojen muoto oli miellyttävän soma, mutta silmien ilme oli kärsivä ja alakuloisuuden leima koko olennessa.

Käskin häntä istumaan ja kysyin hänen nimeään. Muistelen kyllä joskus nähneeni nuo samat kasvot, mutta en tiedä missä. Siitä vaan olin varma, että hän oli Perä-Pohjolan tyttäriä, sillä täällä on kosolta pulskaa väkeä ja joskus kohtaa synkimmässäkin kivelissä komeita kaunottaria.

— Minä olen sen Sammalvaaran Aleksin tyttö . . . Kyllä vallesmanni vissiin isän tuntee! Isä, joka on monasti ollut teillä oppaanakin kun olette poikki maisin kulkenut Kivijärveen, — sanoi hän ja hänen äänensä soi niin kumman pehmoiselta ja lempeältä ja pyöreiden huulien takaa näkyivät tasaset, valkeat hampaat.

Minähän olin hyvin tuttava Sammalvaaran Aleksin kanssa, jolla oli torppa kruunun maalla, kaukana toista pitäjää vasten. Monta kertaa olin käynytkin Sammalvaarassa ja monta „mokka“-kuppia juonut, poronjuusoa nisuna.

— Olenhan minä Sammalvaarassa käynyt, vaan enpä minä ole teitä siellä nähnyt, — sanoin ja katselin mielihyvällä tuota kaunista, ujon näköistä tyttöä. Minä rakastan kaikkea kaunista, näinpä sitä sitten

missä hyvänsä: luonnossa tai ihmisessä. Kaikki mikä on kaunista on sielun ruokaa.

— Minä en ole sattunut olemaan kotona; jo yhdentoista vanhasta olen ollut palveluksessa. Näinä viime vuosina olen palvellut Perälän kylässä, kulu-neena vuonna Isossa Anttilassa . . .

Hänellä näytti olevan vaikea jatkaa ja kun katsoin häntä suoraan silmiin punastui hän korviin asti. Erinomaisen hyvästi ja siististi oli hän puettu, kuten yleensä perä-pohjolaiset ja sinisen harmaa huivi sopi erittäin hyvin hänen kasvojensa väriin.

— Vai Isossa Anttilassa. Se taitaa olla rikas talo?

— Kyllä niin sanotaan . . . ja toista rikastuvat. Kirkkoväärti sanoi tuonottain, että Anttilan ukko oli epäilemättä rikkain mies koko seurakunnassa.

— Saattapa niin olla . . . olen minäkin samaa kuullut . . .

Hetken me olimme äänettömänä kumpanenkin.

Vihdoin sanoi hän melkein kuiskaamalla ja punastui taas kovasti:

— Minä tahtoisin kahdenkesken puhutella vallesmannia.

Minä suljin muihin huoneisiin vievät ovet ja tulini hyvin intreseeratuksi. Tämähän tuntui oikein romantilliselta. Pakana kuinka kaunis hän olikin tuo tyttö!

— Kyllä kai vallesmanni on kuullutkin kuinka minulle on käynyt, — alkoi hän, mutta pillahti samassa itkuun.

— Ei, en minä ole kuullut. Istukaa nyt, koetakaa rauhottua ja kertokaa kuinka teille on käynyt, — koetin sanoa hänelle ystävällisesti ja aloin aavistaa asiaa.

Hän nyyhki kuitenkin vielä, mutta kun uudelleen rauhotin häntä, tyyntyi hän ja kertoi:

— Niinkuin sanoin olen viimeksi palvelnut Isossa Anttilassa. Te vissiin tunnette Anttilan pojista jonkun. Antti ja Heikki ovat jo naimisissa, mutta nuorin poika, Arvo, on vielä naimaton. Tunnetteko te Arvoa?

— Olen hänet nähnyt jonkun kerran, mutta puhuttellut en ole. Mikä teidän on ristimänimi?

— Sofia Maria minä olen. Niin. Kun sitten tulin Anttilaan palvelukseen, alkoi Arvo minua hyväillä ja joka kerta kun pihallakin näki niin vakuutti rakastavansa minua, eikä ketään muuta. Iltasin oli meillä tilaisuus meidän piikain huoneessa olla kahden kesken ja siellä hän esitteli että menisimme naimisiin. Hän antoi minulle sormuksen, mutta kielsi kenellekään sanomasta. Minä otin sen, sillä luotin varmasti hänen vakuutuksiinsa ja tunsin selvään, että rakastin Arvoa . . .

Tuli sitten kesä kaikkine suloineen, lämpöineen ja iloineen. Arvon ja minun rakkaus tuntui kasvavan päivä päivältä ja minä uskon nyt vieläkin, että

se *silloin* oli oikeaa hänenkin puoleltaan . . . Niin, kesä kului, tuli syksy, alkoi talvi . . . ja Arvolta en sen jälestä ole sanaa saanut . . .

Menin kotiani Sammalvaaraan ja kerroin vanhemmilleni kaikki . . . Siellä se on Sammalvaarassa pieni poikani . . .

Hän alkoi taas itkeä.

— Sofia koettaa nyt tyyntyä. Semmostahan se on ihmiselämä: toivoja ja pettymyksiä, suruja ja kärsimyksiä, — koetin häntä lohduttaa.

— Ovat he minulle rikokseni anteeksi antaneet. Mutta isä on vannonut ikuisen vihan Arvoa vastaan ja on pakottanut minut haastattamaan Arvolta lapselleni eläkettä. Arvon kunnia ei ole parempi kuin sinunkaan. Kärsiköön hänkin puolestaan, — sanoo isä. Arvo on nyt haastettu, mutta nyt en saa ketään asiaani ajamaan oikeuteen. Hän on kai lahjonut ja vehkeillyt. Kaikki, joita olen pyytänyt, sanovat, että kun minulla ei ole selviä todistuksia, niin he eivät rupea ajamaan. Isä lähtisi minun puolestani, mutta hän on niin hirveän vihanen ja kiivas — niin kuin vallesmanni tietää, — ettei hän uskalla mennä oikeuteen. Mutta nyt lopuksi neuvoi isä, että minun pitää lähteä varavallesmannin puheille . . . ja pyytää häntä. — Köyhien ja sorrettujen ystävä hän aina on ollut, — sanoi isä. Ja sitä varten minä nyt olen lähtenyt vallesmannin puheille.

Hän katsoi minua niin rukoilevasti ja niin pyytävästi, etten koskaan muista ihmiskatseessa semmosta ilmettä nähneeni. Minun tuli niin sanomaton sääli häntä ja sydämeni lämpeni niin kummasti, ettei ollut itku kaukana minustakaan.

— Minä en omasta puolestani olisi tahtonut, mutta isä on niin vimmoissaan, ettei hän anna yhtään rauhaa. Elätän kyllä yhden lapsen, jos Jumala terveyttä antaa.

— Mutta ehkä Arvo sentään katuu tekoaan . . .
Voisittehan mennä vieläkin naimisiin!

— Ei hyvä vallesmanni. Ennenkun lapsi syntyi kirjotin minä Arvolle monet kerran — hän ei päästänyt puheilleen — kuinka asiani ovat ja rukoilin, ettei hän jättäisi minua häpeään. Mutta ei yhtään mitään hän ole vastannut. Kukapa portosta ja köyhästä huolisi!

— Onpa todella roisto mieheksi. Parasta on, että koetatte unhottaa koko lurjuksen. Ei Sofia hänen kanssaan kuitenkaan enää onnelliseksi tulisi.

Hän ei siihen mitään vastannut, mutta huomasin hänen silmiensä taasen täyttyvän kyynelistä.

. . . Sofia rukka! Tuo vanha tarina ihmiskunnan lapsuuden ajoilta — tarina murtuneesta sydäimestä ja särkyneestä sielusta — — synkkä, sydämetön tosi tarina . . .

Kun äänettömänä tuijotin pihalle omiin ikäviin ajatuksiini vaipuneena alkoi Sofia puhua:

— Siihen asiaan olisi ollut kaksi erinomasta todistajaa, mutta ne ovat kumpanenkin nyt kesällä menneet Amerikkaan. Maailma puhuu, että Arvo heidät on sinne toimittanut ja matkarahat antanut. Kuinka lienee, mutta heti lähtivät, kun Arvo haastettiin.

— Eikö ole muita todistajia, — huonompiakaan?

— On varmaan kaksi, jos oikein puhuvat. Hildan Heikki eli Heikki Suopanki ja Oskari Härämä. He olivat kumpanenkin silloin renkinä Anttilassa ja he kyllä tietävät.

— Jaha. Niin, mutta onhan Sofialla Arvon sormus . . . eikö niin?

Taas hän punastui ja melkein kuin häpeissään kertoi:

— Eräänä päivänä, vähää ennen kun minut ajettiin pois, otti Arvo sen minulta ja sanoi lähettävänsä sen kultasepälle korjattavaksi. Ja sen tien perässä se on . . .

— Katsos konnaa minkä teki!

Taas tuli äänettömyys. Minä vaivuin omiin ajatuksiini ja kummallisia kysymyksiä tuli mieleeni. Mikä oli ollut se mahti, joka oli saanut Arvon luopumaan noin herttaisesta morsiamesta? Ja mikä se voima, joka voi repiä isän tunteet sydämestä? Hän saattoi olla sydämettömin julmuri, jolla ei itsellään ollut hellyyttä toiselle antaa ja jonka omatunto

oli niin pimeä, ettei siihen minkäänlainen valo pääs-
syt tunkeutumaan . . .

Puhelimme sitten vielä yhtä ja toista asiaan kuu-
luvaa ja minä lupasin ottaa sen ajaakseni.

— Paljonkohan minä olen vallesmannille sitten
velkaa? — kysyi hän ja näytti olevan kovasti hyvillään.

— No, puhumme sitten siitä kun näemme kuinka
asia alkaa luistaa.

— Minä sitten maksan teille . . . Vielä minulle
johtuu mieleen, että olen kuullut puhuttavan Arvon
sanoneen, etteivät tiedä Heikki Suopanki eikä Oskari
Härmä mitään, — hän kyllä, Arvo, siksi pojat saapi
puolelleen . . .

— Vai niin. Katsotaanpas! Tuleekohan Arvo
itse asiaa vastaamaan.

— Huihai! . . . Asiamies hänellä kuuluu olevan
jo tiedossa, — tiesi Sofia.

Kun vielä olin tiedustellut häneltä yksityisseik-
koja ja suunnille päässyt selville mitä asiamiesten
piti tietää, lohduutin häntä ja vakuutin että tahdoin
koettaa parhaani.

Hän kiitteli, näytti olevan hyvillään ja äskeinen
kärsivä ilme silmistä oli kadonnut. Hyvästellessään
minua tulin tarkanneeksi hänen käsiään. Ne olivat
näppärät ja sievät ja kalvomesta valkoset ja pehmeät
kuin pumpuli.

— Minä sitten käyn viikon päästä täällä kuulemassa . . . Hyvästi vain ja monta tuhatta kiitosta jo etukäteen, — toivotti hän.

— Hyvästi, hyvästi! Sofia on vaan hyvässä uskossa, kyllä me asianne kanssa tulemme toimeen.

Hän läksi. Akkunasta katsoin hänen jälkeensä. Hän käveli reimasti ja keveästi ja sorea vartalo notkahteli kävellessä niin miellyttävästi . . .

Minun oli niin sääli häntä, että melkein itkemään rupesin.

*

Vasta viimeisenä istuntopäivänä oli Sofian ja Arvon asia oikeuden tutkittavana. Kumpikin Sofian todistajista: renkimiehet Heikki Suopanki ja Oskari Härmä olivat saapuneet käräjille.

Arvo Anttila oli hankkinut lakimiehen asiaansa ajamaan. Itseen Arvoa ei käräjäpaikalla näkynyt. Käräjäyleisö oli kovin uteliaana tietämään miten asiassa alkaa käydä, sillä yleisenä tietona tuntui olevan, että Arvo parhaat todistajat oli toimittanut Amerikkaan. Mikä oli Arvon puolesta ja mikä taas kiiwaasti puolusti Sofia. Koko käräjätuvan porstua oli yhtenä ainoana äänenä.

Kaiken juriidillisen kykynsä koetti Arvon asia mies panna liikkeelle, sotkeakseen vierasten miesten todistukset. Mutta pojat eivät sekaantuneetkaan puheissaan ja olivat yhtä hyviä kumpanenkin, varmoja siitä mitä olivat kuulleet ja nähneet. He tiesivätkin

paljo enemmän kuin Sofia oli luullutkaan ja asia tuli aivan selvästi toteennäytetyksi. Ja Arvo määrättiin ensi kärkeen tuotavaksi.

— Lähti eläke lapselle kuin hyllyltä. Emme me rupea muutaman markka kymmenen takia väärin vannomaan, — sanoivat pojat, kun oikeudesta tulimme.

— Niin ja köyhä se on Sofia yksin ruokkimaan lastansa, yhdessä tehty, yhdessä elätetään, — arveli herrastuomari.

— Oikeaa jälkeä se meni. Ei se auta aina rikkaan raha. On se köyhälläkin kunniansa, — kuului arvosteluja.

*

Muutamia viikkoja oli kulunut käräjistä. Satu in asioilleni Perälän kylään ja kun juuri olimme Ison Anttilan kohdalla sanoi kyytimieheni:

— Tästä se meni Anttilasta menneellä viikolla poika Amerikkaan.

— Vai niin. Minkä nimellinen poika se oli?

— Se oli Arvo. Sama poika, joka sille Sammalvaaran Sofialle on lapsen tehnyt. Ja sen asian vuoksi sanotaan lähteneenkin.

Sofia raukka!

Monta vuotta on jo kulunut Arvon Amerikkaan menosta eikä ole onnistunut Sofia saamaan tietoonsa Arvon osotettakaan. Niin tarkoin on se kyläläisiltä salassa pidetty.

Usein olen käynyt jälkeenpäin Sammalvaarassa. Sofian poika on jo juokseva veitikka. Ja Sofia melkein vielä komeampi kun koskaan ennen.

Mutta vieläkin usko, hän Arvon kohtaavansa eikä häneltä sitä uskoa kukaan saa riistetyksi.

Tulevaisuuteen ei kuitenkaan kukaan näe.

AJANGIN MIES.

Eräänä koleana lokakuun päivänä istuin kirjoituspöytäni ääressä sepittämässä poliisitutkintopöytäkirjaa, kun näin pihalle tulla tallustelevan vanhan, köyryhartiaisen miehen. Hän seisahtui keskelle pihaa ja näytti miettivän mihinpäin hän lähtisi. En muistanut miestä ennen nähneeni, mutta puvusta ja

muista merkeistä tunsin hänet kotopitäjän järvikyläläiseksi. Vihdoin hän teki päätöksensä ja astui huoneeseen.

Outo mies, en muistanut koskaan nähneeni.

Mutta outo astui pöydän luo, ojenti kauhean leveän ja likasen kämmenensä ja toivottaen hyvää päivää, tervehteli hän:

— Terveisiä sieltä meidänkin paikoilta.

Koetin muistella miehen nimeä, mutta en saanut muistooni. Hänen kasvonsa olivat hyväntahtoiset ja harmaat silmänsä kuin aina hymyssä. Hiukset olivat takkuiset ja puvusta tuoksahti vereksen kalan lemu.

— Ei se taida vallesmanni muistaakaan! Vaan kyllä minä olen nähnyt montakin kertaa . . . Minä olen sieltä Ajangin järven rannalta . . . kutsutaan Ajangin mieheksi. Vissiin olette kuullut puhuttavan? — esitteli hän, kun katsoin kysyvästi häneen.

Olinpa tietenkin kuullut puhuttavan paljonkin.

— No istukaa nyt . . . siinä olisi tuolia . . . kyllä minä nyt tunnen . . .

Hän jysähti istumaan semmosella painolla, että tuoli valitteli.

Olin kuullut „Ajangin miehestä“ sanottavan, että hän oli siivo ja hiljainen mies, mutta karhu voimistaan. Totena kerrottiin, että hän kerran on paljain käsin mesikämmenen tappanut ja Ajankiin menevän polun vieressä oli minulle näytetty kauhean isoa kiveä, jonka hän ypä yksin oli polulta pois vääntänyt.

Häntä ei koskaan kutsuttu ristinimeltään Heikki, ei sanottu isännäksikään koskaan. „Ajangin miehen“ nimellä tunsivat hänet kaikki pitäjäläiset.

Pääsimme juttelemisen alkuun. Tiedustelin kuuluisia sieltä piirin kulmalta, vuodentulosta, kulkutaudeista ynnä muuta.

— Eipä sinne muuta, mutta oli siellä soma tapaus, kun se naapurin, Antti Paljukan, emäntä toisella viikolla synnytti kolme lasta, poikia kaikki . . .

— Elävätkö kaikki?

— Elävät ja virkkuja ovatkin. Alkaa sillä Antti parallakin olla eläminen tiukalla. Ennestään on kahdeksan sikiötä ja nyt nämät kolmoset . . . ja nuoret ovat vielä molemmat sekä Antti että Priita . . . saattaa tulla vielä saman verran lisää . . . Se onkin Priita semmoista antasaa sukua. Niitäkin sisaruksia kuuluu olleen kaikkiaan kaksikymmentä, — selitteli vieraani.

— Tulepa sinne sitten väkeä Ajankiinkin. Työväkeä siellä tarvitaankin.

— Jo se. Kun ne jaksaisi elättää niin kauvan, että työhön kykenevät.

Hän kertoi sitten juurta jaksain naapurinsa elämästä, mutta omastaan ei puhunut mitään. Itsekseni ihmetelin, että mikä asia mahtoi „Ajangin miehellä“ olla. Mitään maksuja hänellä ei ollut. Kun hän sitten taukosi Antti Paljukasta kertomasta istui hän kauvan ääneti ja poltteli piippuaan mietteissään. Arvelin

jo hänelle sanoa, että minulla oli kiireellistä työtä tässä.

— No mitä se Heikki nyt mietiskelee? Olisiko sitä asiaa?

— Ei sitä nyt juuri asiallista asiaa ole, — tuumaili hän, lattiaan tuijottaen, — mutta ajattelin, että käyn mä häntä puheille, kun oli porvariinkin asiaa.

— Montako se Heikillä onkaan lasta?

— Neljä niitä on sitä entistä vaimoa ja tätä toista on yksi . . .

— Vai niin! Heikki on toisissa naimisissa! En ole kuullutkaan. Mistä se Heikki tämän toisen eukon sieppasi?

— Se on Ison-Anttilan tyttäriä . . . Kaisa niminen, jos olette kuulleet puhuttavan . . .

— Olin kuullut puhuttavan. Kaisa oli kuuluu rikkaudesta, mutta vielä enemmän pahanilkisyydestään ja pirullisuudesta. Hänellä oli ollut paljon kosijoita, mutta ei kukaan ollut uskaltanut häntä eukokseen ottaa.

— Vai Kaisa . . . olenhan minä kuullut puhuttavan . . . vastasin minä ja luultavasti vähä naureskelin, koska Heikki alkoi selitellä:

— Jo sitä menin minäkin syhyttä saunaan. Vaan mikä sen osasi uskoa, että vaimoihmisen sisussa niin paljon pirullisuutta on. Ottaa välistä miettimään, kun keskellä yötä alkaa mellastaa ja soimata ja kirkua, ettei yörauhaa saa.

— Sepä on ikävää: Hyvinhän Heikki entisen eukkonsa kanssa sopi?

— No ei sanan riitaa yhtään kertaa, vaikka liki kaksikymmentä vuotta olimme naimisissa . . .

— Taisi Heikkikin himota Kaisan rahoja . . . rangaistus rikosta seuraa.

Siihen ei Heikki vastannut mitään, työnti vaan uutta tupakkaa piippuunsa. Mitä ihmettä hänellä mahtoi olla oikein asiana? Näin hänestä, että hänellä oli jotakin, jota tahtoi sanoa, mutta vaikealta se tuntui.

— Tässä kerran kesällä, kun sattui maamittarit kulkemaan meidän järven kautta, — alkoi Heikki taas, — niin pyysivät ruokaa ja yösijaa makson edestä. Minä tietenkin lupasin. On siinä meillä huonompiakin miehiä yöksi laskettu, jopa sitten herroja. Mutta siitähän Kaisa vimmastui ja haukkui minua koko yön. Herratkin olivat kuulleet ja heränneet nukkumasta ja aamulla lähtivät aikaseen pois, eivät huolineet kahvistakaan . . . Olen minä Kaisalle kokenut puhua ja tyyntyttää, vaan siitä se yhä yltyy . . . Mitä hänelle pitäisi tehdä?

— Antakaa hänelle kolme neljä kertaa hyvänlaisesti selkään . . . Luulen, että se on paras lääke semmoselle eukolle, — neuvoin minä ja naurekelin. Olihan hullua, että tuommonen vankka mies antoi akan itseään kuranssata.

— No olisi se sekin. Vaan vallesmanni kun vielä on naimaton mies . . . niin ei ole kokemusta . . . On se hypännyt minulle silmillekin ja kerran löi hiilisaksella päähän reijän . . .

— Selkään minä antaisin, jos minun akkani olisi. Kaikelle lihalle on kurista apu. Niin minä tekisin.

— En minä juuri itseni vuoksi perusta, mutta hävettää, kun se oudoille ihmisillekin . . . Jos vallesmanni varsinkin sattuisi käymään . . . se on sitten lisäksi vielä niin suukko, että haukkuu suvun ja synnyn.

— Jos minä olisin käymässä ja jos alkaisi mellastaa ja suutansa soittaa, niin minä voitelin, että tuntisi toisena päivänäkin käyneensä kruunun kourissa . . .

Heikkiä vähä nauratti. Luultavasti hän ei olisi tullut kättänsä väliin panemaan.

— No olisi se, — arveli hän.

— Mutta mitäpä Heikille olisi asiaa: pitäjän varakkaimpia asukkaita. Ei suinkaan ole kenellenkään pennin velkaa, päinvastoin!

— Vaan jos sattuisi olemaan kuitenkin . . . niin sitä varten minä läksin vallesmannin puheille . . .

No nyt minä aloin ymmärtää mikä miehellä asiana.

— Kyllä se niin on, että minulla on vähänen velka — kolmeensataan taitaa korkoneen nyt nousta — ja se on nyt hakemuksessa . . . Ehkä on jo päätös vallesmannin takana?

— Ei vielä ainakaan ole.

— Sepä hyvä. Minä ajattelin noin . . . tuota . . . että minä maksaisin sen täällä kotona vallesmannille, ettei tarvitsisi tulla meille -- ja kyllä minä vallesmannin vaivat silti maksan . . . Jos saapi Kaisa tietää niin siitä nousee semmonen pyry, että ei oleta koko talossa. Ja minä jättäisin nyt jo rahat valmiiksi, mutta se Kaisa . . .

— Mitä niin? Tietääkö Kaisa velastanne?

— Ei Jumalan kiitos. Mutta se teki jo ensi päivänä kun yhteen menimme semmoisen määrän, että se on hän, joka rahat hoitaa . . . ja vei kukkaronkin silloin. Olisihan minulla omaa rahaa nytkin monet sadat markat, mutta ne ovat joka penni Kaisan takana. Mutta minä saan ensi viikolla tältä Yrjänäiseltä lainaan . . .

— No ryöstääkö Kaisalta rahat pois ja ajakaa semmonen akka helvettiin. Tuommonen vankka mies kuin te . . . Olkaa herra kotonanne, elköötkä antako akan elää yksinvaltiaana . . .

Hän mietti hetken ja arveli sitten:

— Kyllä sen kuulee, ett'ette te ole naimisissa. Ei sille, hyvä vallesmanni, voi mitään. Ja minä koetan vaan parasta, että rauhan saisin . . .

— Olettepa tosiaankin lammas mieheksi . . .

Hän vaikenä hetkeksi ja alotti taas:

— Niin, sitä minä, ettei vallesmanni missään tapauksessa tule „panttaamaan“. Minä maksan rei-

masti teidän vaivanne ja ensi viikolla koko velan... Lupaako vallesmanni, ettei tule . . ?

Hän katsoi surkean pyytävästi minuun ja hänen hyväntahtoiset, hymyilevät silmänsä vesittyivät.

— Olisipa sitä soma ja hupanenkin puhutella Kaisaanne, — tuumasin Heikille.

— Somako? Hupanenko? Sitä ette sanoisi, jos tuntisitte. Voi vallesmanni kulta, sopiiko se niin. — On pitäjällä sanottu teitä armeliaaksi mieheksi . . .

Nyt hän melkein ääneensä itki.

— No olkoon. En minä tule! — lupasin hänelle.

Hän ilostui niin, että laski leveän naurun, nousi seisomaan, tarjosi leveän likaisen kämmenensä hyvästiksi ja vakuutti:

— Ensi viikolla tuon rahat. Kiitoksia nyt monta tuhatta ja voikaa hyvin, hyvä tuttavani!

Ja kevein mielin lähti Heikki pois.

*

Seuraavalla viikolla tulikin päätös ulosotettavaksi.

Mutta saman päivän illalla tuli Heikkikin. Hänellä oli iso, punanen kuhmu otsassa ja posket olivat verinaarmuissa niinkuin kissa olisi kynsinyt.

— No missä Heikki on tapellut? tiedustelin minä heti, vaikka aavistinkin, että oli se hänen armaan ainoansa kätten töitä.

Heikki kertoi:

— Oli saanut tietää asian ja kun minä täältä kotia palasin, niin heti oli kimpussani . . . Jo minä meinasin suuttua . . . Palasin pois enkä vielä ole sitten käynytäkään . . . Nyt minä maksaisin kaikki . . . Yrjänäinen antoi rahat lainaan . . .

Hän maksoi ja sai velkakirjansa kuitattuna takaisin.

— No tohtiiko Heikki nyt mennä kotia?

— Menen minä nyt. Jos tulee päälle, niin loukkoon istutan. Mutta jos saapi tietää, että olen Yrjänäiseltä rahat ottanut lainaan, niin siitä ei hyvä seuraa . . . Onni oli kuitenkin, ettei tarvinnut vallesmannin tulla . . . sitten siinä vasta elämä olisi alkanut. Jo minä polonen elämään jouduin vanhoilla päivilläni, — vaikeroi hän hyvästiä jättäessään.

Heikki parka!

Katselin hänen jälkeensä, kun hän allapäin käveli maantielle päin . . .

KUN VIINANMYYJIÄ RANGAISTIIN.

X:n nimismiespiiri on tavattoman laaja, laajimpia koko Perä-Pohjolassa ja kesän aikana ovat matkat piirin laitapuoliin jotenkin hankalat ja rasittavakin. Pyörretyttävien salojen halki vieviä polkuja kuljetaan, suurien sinisien järvien yli soudetaan ja vä-

listi kahlataan kaasikkaisen korven poikki, johon jalka uppoaa polvesta asti.

Mutta ne olivat hauskimpia minusta tuommoiset retket. Luonto on niin suuri ja satumainen. Toisen vaaran huipulta siintää toinen, välistä näkyy järviä, mustia korpia ja korprien välissä surumielisiä soita. Mutta jos nouset tunturimaisen vaaran korkeimpaan huippuun, niin näet ympärillesi penikulmittain, näet suuria järviä, joiden pohjukoista siintää sieviä kyliä ja saloa silmän siintämättömiin . . .

Olin tapani mukaan yksin matkalla. Palasin Kinasjärven rannalta, jossa ei ollut kuin yksi talo ja kaksi torppaa. Sinnekin oli ollut ulosotto.

Matka oli kovin vaivaloinen, mutta nuori mies, jolla on hyvät kintut, menee, että vinkuu. Ei häntä pidätä helluvat jänkät, eivät korprien kaulamättäät eivätkä pienet purot. Oli kevät-kesä ja tukinuitto metsä-joilla oli parhaallensa. Soilla ja pimeiden korprien kuusikoissa vastasi vielä talven routa ja yökylmät olivat ankaroita. Kovilla mailla ja vaarojen rinteitä noustessa piti panna pikku juoksua, jotta lämpimänä pysyi.

Varhainen aamu oli kun saavuin Raitikoskelle, jossa silloin parhaallaan laskettiin tukkeja. Kun tiesin tukkilaisten joukossa olevan sellaisia miehiä, joilla vielä olivat kruununverot rästinä, päätin käyttää tilaisuutta hyväksi ja käydä heiltä veroja „purraamassa“. Nyt ne olivat rikkaimmillaan tukkilaisetkin.

Raitikoski on salon villi lapsi, joka on eksynyt erämaahan. Se on jyrkkä ja kevät-tulvan aikana voimakas. Mutkikkaana ja vihasta vaahdoten siinä vesi kiehuu kivikkouomaansa pitkin. Sen vuoksi oli täytynyt rakentaa tukeista ränni, vasitulla pohjalla, jota pitkin tukit, yksi erällä, laskettiin kosken alle. Kosken niskassa on tammi ja tammen kautta löysätään tukit ränniin. Sen molemmin puolin seisovat tukkipojat, keksit käsissä, tarkastamassa, etteivät tukit korvauksissa saa puskea rännin seiniin.

Hauskaa on nähdä noiden metsän jättiläisten kuohuissa keinuvan ja mutkikkaassa rannissä tulista vauhtia kiitävän. Ne kiitävät peräkkäin, sillä kahta tukkia ei uskalleta yhtä aikaa tammen päältä löysätä . . .

— Tämä Raitikoski on pahin ja juonikkain koski näissä vesistöissä, — kertoi minulle uittopäällikkö. — Tässä oli viikon työ ennenkun saimme tämän rännin valmiiksi ja vaikka koetimme sen laittaa niin hyväksi kuin ymmärsimme, särkyi se sittenkin . . . ja kallista aikaa menee hukkaan . . .

Kosken rannalla, korkealla törmällä on kahvinkeittäjillä somat kotansa ja tulella on lakkaamatta nelijalkanen, korkearintanen kahvipannu. Siinä kulkee miehiä kahakäteen, millä keksi, millä kanki olalla. Toiset seisovat korvauksilla. Mikä laulaa, mikä veisaa, kuka noituu ja minkä mitäkin ilvettä pitää, sillä työtä ei oikeastaan ole mitään . . .

Se on kirjavaa ja hauskaa elämää. Monta sataa miestä on siinä yhdellä näkösällä ja toiset eli ne, jotka ovat yövuorolla olleet, ovat asettuneet nukkumaan rankavalkean viereen. Pääpohjasena ja patjana on havuja ja peitteeksi takki riisuttu. Jalat tulta vasten siinä nukkuvat, nukkuvat makeasti, vaikka tuuli puhaltelee savua ja välisti kipunat tarttuvat vaatteisiin ja mies herää vasta sitten kun ihoa polttaa. Pitää siinä vaan olla rautanen terveys, kun kirsimaan päällä nukkuu, housut ja sukat märkänä . . .

Viivyin koko päivän Raitikoskella oikein tutustuakseni tukkipoikain elämään ja kun inspektori, joka oli vanha tuttava minulle vaati minua yötäkin olemaan, suostuin minä.

Kosken rannalle, korkeimmalle paikalle oli kyhätty hongista jonkunlainen pirtin tapanen, jossa oli iso, kivinen takka loukossa, pöytä akkunan luona ja seinillä lavitsat. Mutta lysti ja lämmin siinä oli oleskella. Me keitimme kahvia, söimme ulkonakuivattua poronlihaa ja elimme kuin herrat.

Sitä sanottiin konttoriksi ja sieltä kävivät pojat rahaa noutamassa. Usealta onnistuin minäkin saamaan kruununveron, sillä inspektori piti minun puoltani. Muutamat äkäisimmät noituivat, mutta suosituivat lopulta maksamaan.

— Tänne se riivattu nyt arvasi tuon kirotnu rästilistansa kanssa tulla, — kuulin Heiskas-Pekan sanovan, kun „konttorin“ pihalla puheli toisten kanssa.

— Mitä sinä hullu maksoit . . . eipä saanut minulta, — kuului joku muu arvelevan.

— No, se on siivo mies tämä varavallesmanni . . . Maksaa sille pitää . . . se on aina jätkäin puolella eikä se välitä jos vähä hutikassa kiljaseekin, — kuului muuan kehuvan.

* * *

Iltamyöhäsellä vaihettuivat miehet ja yövuoro alkoi. Oli kirkas ja kolkko yö. Täällä erämaassa oli kovin kylmää, maa kylmettyi ja lammikot jäätyivät, mutta tukkipojat huvittivat toisiaan lauluilla ja tukkia laskettiin lakkaamatta.

„Konttoriin“ koetimme me inspektorin kanssa laittaa vuoteen ja takassa paloi lakkaamatta rankavalkea.

Aamupuoleen yötä olin minä nukahtanut, väsynyt kun olin kahden edellisen yön valvonnasta ja heräsin siitä, että ulkona kuului tappeluksen melske, kirouksia ja uhkauksia. Inspehtori oli poistunut vuoteeltaan ja hänenkin äänensä kuului joukosta.

Kiiireesti olin minäkin pönkilläni ja riensin katsomaan mistä oli kysymys. Oliko joku ollut huolimaton toimessaan vai oliko ränni särkynyt?

Mistä tämä mellakka on varhaisena aamuhetkenä?

Mutta ulos päästyäni, huomasin osan miehistä olevan humalassa ja haastavan tappelua. Inspehtori

koetti heitä rauhottaa ja pyyteli työhön menemään. Jotkut lähtivätkin ja riita näytti loppuvan.

— Eilen illalla on tänne ilmestynyt viinakauppi-
oita, — parhaat miehistä, taitavimmat tukkipojat ovat
juovuksissa, — kertoi minulle inspehtori huolissaan.
Muuan tunti tekee monta sataa markkaa yksistään
miesten palkoissa ja kun näillä tukeilla on tavaton
kiire meren suulle, niin pitäisi koettaa kuletusta jou-
duttaa minkä sielu sietää. Menneellä viikollakin niitä
lurjuksia oli liikkeellä ja toiset puolet miehistä oli-
vat rokulissa koko päivän . . . Viivytystä tuli siinä-
kin . . . Jos niillä nyt on enemmän viinaa, niin tästä
koskesta emme heti pääse . . .

— Missä he sitten piilevät nuo lurjukset . . .
Niiltä pitää ottaa viinat pois ja ajaa ne h—ttiin, —
sanoin minäkin innossani.

— Niistä on paha saada selvää, kun miehet ei-
vät sano, — tiesi inspehtori, mutta lisäsi sitten:

— Koeta sinä ottaa selvä.

Samassa tulla kompuroi Heiskas-Pekka kontto-
riin. Pullo pullisteli hänen povessaan ja hän oli aika
lailla hutikassa.

— Saakelin miestä . . . on pannut vettä puoleksi
ja seitsemän markkaa ottaa kelvoton litrasta. —
Vaan kyllä minä näytän . . .

Hän lähestyi minua ja kuiskasi korvaan:

— Vallesmanni lähtee mukaan . . . ryöstetään
niiltä viinat pois . . . ei ne tästä kaukana ole . . .

Kulkulaisia, Ruotsin puolen miehiä ja perkeleitä . . . lähetään heti!

Heiskas-Pekka töksähti istumaan minun viereeni lattialle. Hän kai oli juonut kovasti, sillä hän oli ylöns väsynyt, silmät pikkusen raollaan.

Minä aloin innostua. En ollut koskaan sattunut yhteen tuollaisten kulkulaisten kanssa, vaikka kyllä usein olin kuullut, että heitä tukkijoella viinakaupalla kulki.

— Ja sitä onkin näillä kauppiailta enemmän. Niin kehuivat, ettei lopu pojat! Niillä on Särkäni-vassa koko astia ja sinne kuuluu yksi mies kantavan yötä päivää, — tolkutti Heiskas-Pekka, mutta hän oli niin päissään, ettei hän kyennyt mihinkään. Hän tor-kahti kyljelleen ja mörisi:

— En minä nyt . . . mutta Iso-livari tietää ja moni muu . . .

Ja hän ummisti silmänsä eikä enään vastannut mitään.

Me jätimme hänet siihen nukkumaan ja riensimme ulos. Olin tehnyt päätökseni ja selitin sen inspehtorille.

— Loppu niiden kaupasta ainakin tällä kerralla tulee, — sanoin lopuksi.

Inspehtori laskeusi alas törmältä ja meni puhelemaan Ison-livarin kanssa, joka sattuikeksineen seisomaan aivan lähellä.

Yht'äkkiä oli ympärilläni parikymmentä reipasta tukkilaista, nuoria, rotevia miehiä kaikki.

— Selkäänsä ne tarvitsevat saada joka mies . . . valaneet vettä liemeensä ja ottavat semmosen hinnan, — arveli Iso-Iivari, joka tuntui maistelleen kelpo lailla.

— Ainakin otamme viinat pois ja kaadamme maahan, — sanoin.

— Elkää saakelissa maahan . . . juodaan miehissä suhumme, — pyyteli Jussi Härkönen, tunnettu viinamies.

Sovittiin, että hiljaisuudessa lähestytään paikkaa, jossa viinakauppiat majailivat. Joka haaralta oli lähestyttävä, etteivät pääse pakoon. Erottiin eri joukkoihin, kaksi ja kolme miestä kussakin. Iso-Iivari ja minä läksimme yhdessä ja määrä oli että me ensiksi lähestymme salakapakoitsijoita ja toiset rynnistävät sitten esiin.

Kivistä, polutonta kangasta kulki Iivari, minä jälessä.

— Ne taitavat olla Ruotsin puolelta? kysäsin Iivarilta.

— Sieltä ne ovat kaikki. Eräs heistä on muinakin vuosina täällä kulkenut, kyllä minä hänet tunnen, mutta nimeä en tiedä. Satoja markkoja se lurjus minultakin on saanut . . . Peeveli vie . . . nyt yölläkin sai kolmattakymmentä markkaa . . . Minä otan pois rahani . . . piru vieköön!

Ja livari pui kauhean leveää nyrkkiään ja uhkaili. Varovaisuuden vuoksi otin minäkin revolverin tupesta ja työnsin sen oikeaan takin taskuun.

— Niillä näkyi olevan revolveri, ainakin yhdellä,
— sanoi livari.

— Ollaan kavalana, osta sinä muka viinaa. Kun toiset tulevat niin otetaan heiltä revolverit ensiksi pois, — esittelin minä sotasuunnitelmaa.

— Se passaa. Tästä tulee hauskaa lopuksi, — iloitsi livari.

Kivikkokangas oli muuttunut pehmeäksi kuusikkokorveksi, joka paikatellen oli niin sakea, ettei läpi tahtonut päästä.

— Jo ollaan likellä, — sanoi livari.

Palasen matkan päässä, hirveän ison ja tuuhean kuusen juurelta nousi sauhu. Siinä näytti havujen päällä kaksi miestä nukkuvan, mutta kolmas istui mättäällä, piippua poltellen ja tuijottaen tuleen. Siinä oli vieressä, kuusen tyveä vasten, kolme pullollaan olevaa laukkua ja niiden alta kiilui läkkisen astian kiiltävä kylki . . .

Kun livari lähestyi, säpsähti istumassa oleva mies, mutta rauhottui, kun tunsu livarin. Samassa hän huomasi minut ja kysyi hätäisesti livarilta.

— Kuka se tuo sinun kumppanisi on?

— Onpahan muuan. Mitä se sinuun kuuluu! Panepas nyt viinaa, mutta jumal'auta, jos olet vettä sotkenut kuten yölliseen . . .

Samassa kuului risun pauketta aivan likeltä ja miehiä näkyi puiden lomitse.

Ne kaksi nukkuvaakin heräsivät. Silloin juoksi viisi miestä metsästä ja karkasivat, ennenkun osasin aavistaakaan, nuotiolle ja tarttuivat kiinni niihin nukumassa olleisiin miehiin. Iivari oli istuvaan mieheen käsiksi käynyt, tarttunut kurkkuun rautakourallaan ja puserti, että mies mustana naamaltaan muljotti.

— Vai sinä vesiporvari, — arveli Iivari vaan ja yhä kuristi kurkusta.

— Ottakaa heiltä aseet pois! huusin minä ja riensin paikalle. Kaikki muutkin miehet kävivät esiin ja pian oli miehiltä riistetty sekä revolverit että puukot.

Nähtyään ettei mikään auttanut, rupesivat he rukoilemaan armoa . . .

Siinä syntyi kauhea hälinä ja meka. Kuului kirouksia, rukouksia, huutoja ja itkujakin. Muutamat miehistä repivät puukoillaan laukkuja auki, ottivat pulloja esille ja joivat.

— Nyt pojat . . . antakaa vallesmannillekin . . .

— Täällä on . . . tässä on kolmentähden konjakkia . . . Leikatkaa tuo laukku helvettiin . . . Lyökää naamaan niitä . . . elkää armahtako . . .

— Lyökää . . . lyökää . . .

Jussi Heiskanen koetti kurkottaa laukkujen alla olleita läkkisiä astioita ja onnistuikin saamaan yhden ja pötki sitten aika vonkaa tiehensä. Siinä ei autta-

nut mikään. Tukkilaiset olivat siksi villiintyneet, ettei heille ollut kiellosta apua.

Minä koetin särkeä pulloja sen minkä ehdin ja kahdesta läkkiastiasta sain viinan maahan kaadetuksi, mutta sitten syntyi semmonen temmelys pullojen ympärillä, ettei siihen ollut hyvä mennä . . .

— Saatanaa kun särkee kaikki, — huusi jo eräs ja pui nyrkkiään minulle.

Iso-livari ja kolme muuta miestä pieksivät onnettomia viinankauppiota, jotka rukoilivat armoa ja ai-koivat paikalla poistua.

— Ei. Kiinni teidät pannaan ja viedään linnaan. Eikö niin vallesmanni? — huusi livari.

— Antakaa, hyvät miehet, heidän jo mennä. Kyllä ne nyt täältä pysyvät poissa, — koetin minä. Rääkätyt miehet olivat verissään, kasvot turvonneena ja vaatteet repaleina. Pelkäsini pahempia seurauksia ja koetin kaikin voimin asettaa livaria, joka oli kaikkein rajuin.

-- Vieläkö panet vettä viinaan? Häh? Vieläkö panet vettä viinaan häh, häh, häh?

Ja läksiäiseksi antoi livari vielä miestä korville, että läiske kuului.

Nopeasti poistuivat miehet metsään päin, surkeasti valitellen. Mutta tukkipojat olivat vallanneet kaikki pullot ja jatkoivat juontia. Laukut olivat tyh- jät ja puukoilla leikelty moneksi kappaleeksi.

— Antakaapas nyt minullekin konjakkia, muuten tässä tulee uusi tappelu, — karjasi Iivari kun meni joukkoon.

Hänelle ojennettiin monesta pullosta ja Anttilan Ville huusi:

— No nyt tulivat herrain päivät, Iivari, juo, että vatsanahka paukkuu!

— Elkää hyvät miehet kaikkia juoko me tulemme liiaksi humalaan ja Raitikoskella on tarkkaa työtä ja tukeilla kova kiire, — koetin minä esitellä.

Mutta sitä ei otettu kuuleviin korviinkaan. Heikkilän Jaakko, joka oli parhaita laulumiehiä, alkoi laulaa ja toiset yhtyivät samaan:

Tukkijunni se sahan laittoi pienillä varoillansa,
Tilurantantaa, tilurantantaa pienillä varoillansa.
Ja tukki se kulkea hyssyttää ja raamit on kallellansa.
Tilurantantaa, tilurantantaa ja raamit on kallellansa.

Se oli pitkä ja ryöttä laulu, oikein alkuperäinen, kaikkine kummallisine ajatuksineen ja loppusointuneen. Korpi kajahteli heidän kirkumisestaan ja kaiku kierteli vaaran laelta toiselle.

— Lähetään pojat koskelle ja aletaan keittää kahvia, — esitteli joku.

Siihen suostuttiin.

— Ei, mutta, pojat kyllä meidän pitää halata tuota vallesmannia, kun se laittoi meille näin komeat kalaasit, — huusi muuan lyhyt ja paksu tukkipoika, Napa-Tuomaaksi kutsuttu.

Se kunnianosotus jäi kuitenkin tekemättä, sillä yleinen väsymys näytti tulevan. Lähdettiin koskelle päin. Kaksi ja kolme kulki vierekkäin, halakaulain, ja armaasti ja rakkaasti keskenään haastellen. Välisti kaatuivat suin päin korpeen, nauroivat ja pönkkäilivät uudestaan pystyyn!

Iso-livari oli hänkin saanut päänsä täyteen. Hänen kävelynsä oli peräti vaivaloista. Vähä väliä hän tupsahti silmilleen, noitui, ponnisteli uudestaan pystyyn ja koetti pysyä tasapainossa.

Olimme päässeet korven poikki ja tulleet männikkökankaalle. Aurinko oli korkealla ja tuntui tulevan lämmin päivä. Kosken pauhukin kuului jo selvään.

— Tässä levähdetään. Mihinkä sitä on kiirettä valmiissa maailmassa? — tuumailivat jotkut, retkahtivat istumaan petäjän tyviä vasten, retkahtivat voimattomina, silmät puoliummessa.

Ja useimmat siihen nukahtivat ja aurinko lämmitti väsyneitä miehiä. Ainoastaan kolme miestä kykeni seuraamaan minua koskelle, mutta päästyään nuotiolle nukkuivat hekin ja muut veivät heidän pulloinsa ja joivat suihinsa mitä järellä oli.

* * *

Sinä kesänä ei ollut näkynyt yhtään viinakauppiasta muissakaan savotoissa. Ei kuulunut tappeluita, ei miesmurhia eikä mitään sopimatonta tukkipoikien

elämästä. Mutta tuosta tapauksesta Raitikoskella tiesivät huhut kertoa valettakin kaiken kesää.

Syksyllä myöhään tapasin Ison-Iivarin kirkolla.

— No mitä kuuluu Iivarille?

— Eipähäntä. Mitä vallesmannille itselle?

Iivari oli kuin vähä häpeissään.

— Oletko tavannut niitä kesällisiä viinaporvareita?

— Tapasin minä yhden Haaparannalla. Mukisi se ja noitui . . . mikä lie ollut mielessä . . . mutta pois siitä katosin minäkin . . .

Eikä ole *niitä* miehiä enään näkynyt täällä päin viinankaupalla.

VIKLUNDIN »HURRA«.

Ylpeimpiä miehiä pitäjässä oli Sakari Viklund eli Taalin Sakke.

Hän omisti pitäjän parhaimpia maatiloja ja rahaa sanottiin hänellä olevan pankissa vaikka kuinka paljon. Pomona ja pönäkästi hän aina esiintyikin, komealle hevosella ajaen ja itse kuin herrat puettuna.

Hän halveksi kaikkia muita ihmisiä ja köyhästä miehestä hän ei välittänyt enempää kuin kenkärajasta. Ja virkamiehiä hän halveksi sydämensä pohjasta. Ja varsinkin vallesmanneja.

Hänelle ei ollut mitään asiaa. Mitäpä hänelle olisikaan: rikkaalle miehelle, joka huolehti kaikin käsin reilaan asiansa.

Mutta kerran oli hänelle sattunut kumma juttu. Markkinoilla oli oltu ja Sakkekin oli tavallista ylpeämmällä tuulella. Mellasti ja kehui Hurraansa, sen erinomaisia tapoja ja juoksulahjaa. Mutta sattui siinä olemaan muuan etelänpuolen mies, Jaanus Kalleksi kutsuttu, jolla oli mainio juoksija. Ja kun Taalin Sakke yhä kehui ja pyöri keskellä kapakan lattiaa kuin kukko kanain joukossa, oli Jaanus Kalle sanonut, että:

— Mitä tuossa tyhjää kehuu, lähemme ajamaan kilpaa. Sata markkaa lyödään veikkaa . . .

— Minä en niin pienen rahan tähden liikuta hevostani, — oli Sakke siihen ylpeästi vastannut.

— No . . . olkoon menneeksi. Pannaan kaksisataa, — oli Jaanuskin äkäpäissään luvannut.

Ja silloin löivät vetoa.

Ja kävi niin, ettei Viklundin „Hurra“ riittänyt-kään juoksussa Jaanus Kallen „Linnulle“, joka oli kahdesti palkittu juoksija. Mutta Viklund ei maksanutkaan. Jaanus haastatti ja sai päätöksen.

Oli syksy, lokakuussa, kun tuo Jaanus Kallen päätös saapui minulle, ruununvoudin määräyksen seuraamana. Vieläpä oli ruununvouti tilitysajan pannut lyhemmäksi kuin tavallisesti.

Kun minä kerroin Lauri lautamiehelle asiasta arveli Lauri:

— Kyllä siellä vaan nousee nyt eri pyry. Sakke on itsekin löylyn lyömä, mutta vaimo sillä on täysi hullu ja niin suukko, ettei täälläpäin toista tiedetä.

Kun Taaliin ei ollut pitkä matka, läksimme kävellen Laurin kanssa asiaa ajamaan.

— Kumma mies kun ei maksanut. Selväähän se oli, että tuomitaan semmonen, — puheli Lauri.

— Luuli varmaan Sakke, ettei tuomita, — vastasin minä.

Taalin talo oli lähellä maantietä, vähäsen mäen kukkulan päällä. Se oli komea ja varakkaan näköinen talo jo päällekin nähdä. Talli ja navetta varsinkin vetivät huomiota puoleensa uutuutensa ja kokonsa vuoksi.

Me kävelimme pihaan. Huomasin Laurista, että tämä matka ei häntä miellyttänyt. Näytti aivan kuin hän olisi peljännyt mennä Taaliin.

Juuri kun ehdimme pihalle, tuli emäntäkin navetasta.

— Hyvää päivää, emäntä, — toivotin minä.

En saanut selvää vastasiko emäntä vai ei, mutta sen minä näin ettemme olleet tervetulleita. Kukapa

niitä muuten muutkaan ikävöivät vallesmannia ja lautamiestä!

Emäntä mennä tuijottikin sen enempää virkkamatta asuinrakennukseen. Mutta hetken perästä ilmaantui hän pihalle taas.

— Onko isäntä kotona? kysyin minä ja koetin olla niin virallisena kuin se minulle suinkin mahdollista oli.

— Ei ole. Mitä on asiaa? tikasi emäntä vastaan. — Eipä taloon pitäisi olla tuommosilla herroilla asiaa. Minä luulen, että meillä eletään omista. Eikä juosta naapureista lainaamassa niinkuin kuuluvat eräät tekevän . . . (tuo viimeinen oli kohdistettu Lauriin) leivistä asti lainailevat . . .

— No elkkää nyt hyvä emäntä . . . Tämä asia on isännälle . . .

— Olkoon! Kumma, ettei noilta rakkikoirilta saa kotonaankaan rauhaa, — tiuskui emäntä ja näytti enempi ja enempi vimmastuvan.

Minä selitin mikä oli asiana ja että minun nyt täytyi ulosottoon kirjottaa jotakin irtaimistoa.

— Vai niin. No, kirjottakaa, että semmoista asiaa ei ikinä makseta . . .

— Jos panisimme jonkun lehmän?

— Ei puhettakaan! Lehmiä! Minun on joka ainoa lehmä.

— No pannaan sitten „Hurra“. Sehän on isännän?

— Pankaa vaikka perkeleitä, mutta pois meidän pihalta ! . . Pian!

Ja emäntä polkasi kiukkusesti jalkaansa.

Mutta me menimme Laurin kanssa yhdessä taliin nähdäksemme oliko Hurra siellä. Siinä se seisokin parressaan, uljas raudikko ori. Ja niin kirjoitettiin Hurra ulosottoon.

— Olkaa hyvä ja sanokaa isännälle, että hän käy maksamassa velan, muutoin myydään Hurra pakkohuutokaupalla, — sanoin emännälle.

— Niin tehkää . . . nälkäherrat ! . .

Ja hän käänti selkänsä meille ja meni ylpeästi rakennukseen.

*

Oli kulunut pari viikkoa. Mutta Viklundin Sakkea ei kuulunut puheille. Minä kuulutin pakkohuutokaupan ja kun hyvin tiesin, ettei Taalille kukaan huutaja uskaltaisi tulla, ilmoitin kuulutuksessa, että Hurra myydään keskievearitalossa.

Mutta seuraavana päivänä tulikin Sakke luokseni. Hän oli hirveän vihassa, hänen arvoansa ja kunniansa oli mitä hävittömimmällä tavalla solvastu. Hän aikoi kysyä kunniansa perään ja sitäpaitsi valittaa kuvernöörille, että olin kaikin käsin laittomasti menetellyt. Hän tunsu lakia myöskin.

— Ja jos uskallette Hurrin myydä . . . niin linnaa saatte, — vakuutti hän lopuksi.

— Ellei laillista estettä tule, niin Hurra myydään kuulutettuna huutokauppapäivänä, että paukkuu, — vakuutin hänelle.

— Mutta kuka sen uskaltaa huutaa *minun hevoseni*. Varjelkoon kalloaan se mies, — uhkaili Sakke.

— Ojaa. Kyllä semmoselle hevoselle aina huutajia on, — vakuutin minä,

Ylpeänä ja pönäkkänä hän läksi ja mennessään jahkaili:

— Sitten se nähdään . . . sitten se nähdään.

Minä koetin vielä kuistissa selittää, ettei hän tämmösestä asiasta pääse muuten kun maksamalla. Tarpeetonta ja turhaa oli ruveta riitelemään ja kuluttamaan lisää.

Mutta hän ei uskonut.

Määrättynä päivänä panin kaksi poliisikonstaapelia noutamaan Hurraa keskieveariin, johon uteliaita oli kokoontunut piha puolilleen. Tappelutta oli Sakke Hurran antanut monen todistajan läsnä ollessa. Mutta kovat olivat olleet uhkaukset ja linnaa oli luvannut meille kaikille. Ja aikonut oli lähteä tuomareita puhuttelemaan ensiksikin.

No niinpä niin. Kestikievarin pihalle talutettiin Hurra ja huutokauppa alkoi . . .

— Paljonko tarjotaan?

Ei kuulunut hiiskaustakaan, vaikka joukossa oli varakkaita talokkaitakin.

— No . . . tarjotkaa miehet . . . hyvä on hevonen ja komea ja lihava . . . Paljostako aletaan?

Siinä näkyi olevan joukossa Maksniemen Viljaamikin, itsellismies, mutta varakas ja säästäväinen ja aika taitava hevoshuujari. Hevoskaupoilla sanottiin hänen rikastuneenkin.

— Olkoon neljäsataa markkaa, — kuului vihdoin Viljaamin ääni väkijoukosta.

— Neljäsataa . . . neljäsataa markkaa . . . neljäsataa ensimmäinen . . . neljäsataa toinen kerta . . . jopa menee liika halvalla noin pulska ja hyväikänen hevonen . . . pankaa lisää . . . neljäsataa . . . neljäsataa toinen kerta . . . soo pojat . . . eikö hevosen tarvitsijoita olekaan . . . neljäsataa . . . jo menee . . . ja neljäsataa kolmas kerta! Ja vasara paukahti pihalla olevaan kärryn rattaaseen.

Siihen keräysivät nyt Hurran ympäri kaikki ja hokivat:

— Jopa sai Viljaami halvalla hyvän hevosen . . .

— Aivan ilman. Tuhatta markkaa on Sakelle menneelläkin viikolla Piippuliinin patruuni tarjonnut . . .

— Sillä on omat onnensa tuolla Viljaamilla . . .

Ja kukin tunkeusi Hurraa tunnustelemaan ja silittelemään.

Mutta Viljaami tarttui riimun varteen ja talutti Hurran seinään kiinni ja solmiessaan hän puheli:

— Mahdoitte lisätä . . . kyllä siihen lisää olisi sopinut vaikka kaksi tuhatta . . . ja suuhan teillä on niinkuin minullakin . . .

Sitten hän kääntyi minuun päin ja kerskaton virkkoi:

— Vallesmanni on hyvä ja lähtee sisälle, niin maksan huutoni . . . ja kuitin tietenkin saan päälle.

Ja Viljaami löi mahtavasti povelleen, jossa pulotti paksu rahalompakko.

Hän maksoi ja sai kuitin.

*

Viikon päästä tuli Sakari Viklund toisen kylän lautamiehen seuraamana luokseni. Hän oli julmaa julmemman näköinen ja tulta iskivät hänen silmänsä. Hän oli puhutellut lakimiehiä ja saanut kai hyvin vähä lohdutusta.

Koetin olla Sakelle niin kohtelias kuin suinkin voin, mutta hän ei edes huolinut tarjoomastani istuimesta, vaan seisoa jurotti ovensuussa.

— Minä lähdin noutamaan hevostani pois! sanoi hän kiukusta vapisevalla äänellä.

— Jaa-hah . . . Hurra on myyty ja sen on huutanut Maksniemen Viljaami. Kysykää Viljaamilta.

— Niin, niin, mutta hän ei aikonut sitä samasta hinnasta antaa, vaan tahtoo kaksisataa markkaa enempi. Vaan minä en maksa . . .

— Se on teidän asianne . . .

— Vaan eikö Viljaamin ole pakko antaa! — Minä vaadin, että nimismies lähtee heti ottamaan hevosen pois . . . Minun hevoseni tuommosella huns votilla . . .

— Asia ei enään kuulu minuun.

Minä selitin Sakelle laajalti ja niin ymmärrettävästi kuin voin, että hevonen nyt oli Viljaamin, joka sai sille määrätä minkälaisen hinnan tahtoi. Jos Viljaami vaatii hevosesta kaksisataa markkaa enempi kuin mitä itse on maksanut, niin on se asia, joka ei kuulunut minuun.

— Oman hevoseniko minun siis pitää ostaa . . . vaan minä näytän, että . . .

Lautamieskin koetti Sakelle asiaa selittää. Viho viimein näytti hän käsittävän ja kiukkusena ja rairossaan löi hän kämmenellään pullottavaa poveaan: ja kiljasi:

— Sen minä sanon, että pois minä hevoseni semmoselta lurjukselta otan, vaikka kymmenen tuhatta maksaisi . . . Mutta senaatissa minä käyn . . . täällä on vielä lantin jäännöksiä jälellä! Ja hän löi toisen kerran povelleen.

Hyvästi jättämättä hän lähti.

Maksniemen Viljaami antoi Hurran takasin kuudellasadalla markalla, mutta ei penniäkään siitä helppottanut.

*

Ikuisen vihamiehen sain minä Sakari Viklundista. Monta vuotta olemme Hurran takia käräjöineet. On

käyty kihlakunnassa, kuvernöörissä, hovioikeudessa ja senaatissa. Varmaan on Hurran juttu tullut Sakelle maksamaan kauniit summat, kun monta asianajajaa on käyttänyt.

Nyt hän kuitenkin on herjennyt käräjöimästä, mutta joka kerta kun tulemme vastakkain, katselee hän metsään päin, eikä ole minua näkevinäänkään.

Hurra hänellä vielä on ja yhtä ylpeästi, yhtä pönäkästi ajaa hän kylää läpi kuin ennenkin.

KÄRÄJILLÄ.

Kruununvouti sattui juuri maantientarkastuksen aikana olemaan liikkeellä piirissäni.

Lauri lautamiehen kanssa olimme taaskin „syyntäämässä“. Oli syksy; kuiva ja kaunis syksy, jonkalaista on hyvin harvoin. Maantiet olivat kuivat ja

sileät, jonka vuoksi niitä ei oltu kun hyvin vähän tai ei ensinkään korjattu.

Kruununvouti ajoi edellä, me Laurin raudikolla jälessä.

— No eihän tällekkään tieosalle ole pantu some-
roa yhtään lapiollista, — huusi hän meille.

— Ei näytä siltä, — huusi Lauri vastaan.

Kruununvouti pysähytti hevosensa ja kysyi:

— Kenenkä tämä on tie?

— Tämä on Ison Herralan tieosa ja Herrala on parhaimpia tienkorjaajia koko pitäjässä, — vastasin minä.

— Kaunis korjaaja! Ei hölyn pölyä ole pannut tielleen, vaikka on syynpäivä. Hänet on välttämättömästi haastettava oikeuteen tienkorjuun laimiinlyömisestä, — käski hän.

Minä en uskaltanut puhua siihen mitään, mutta Lauri, joka oli rohkeampaa poikaa vastasi:

— Mutta tämä tiehän on sileä kuin pöytä. Ei minusta someroiminen nyt tätä olisi parantanut.

— Niin, niin, mutta eihän tässä ole ojatkaan oikein hyvät, — väitti kruununvouti.

Ajettiin eteenpäin.

— Tässä taas on monta tieosaa, joihin ei ole mitään pantu. Kenen nämä ovat? — huusi hän taas meille.

— Nämät ovat Savukyläläisten teitä, — kiljui Lauri vastaukseksi.

— Heidät on myöskin haastettavat. Semmosia hunsvotteja! Onko kumma, että täällä ovat tiet huonot ja leikkaukset sinne tänne nojallaan! Tämmönen „oorninki“ ei passaa, — pauhasi hän, kääntyen kieseissään meihin päin.

Me kuuntelimme äänettöminä. Mitäpä siihen olikaan sanomista!

— Ja muuten . . . minulta unehtui sanomatta . . . on jok'ikinen, joka ei ole tietänsä korjannut, haastettava käräjille . . . Ja yleensä saan minä muistuttaa sekä vallesmannia, että lautamiestä tarkoin noudattamaan lakia ja asetuksia maanteitä syynätessä . . . Olen kuullut . . . minulle on varmalta taholta kerrottu . . . että te ette ole millännekään . . . juotte kahvia melkein joka mökissä ja kuuluu välisti olevan viinaakin matkassa . . . Mitä semmosesta syyntä tulee . . . Minä muistutan nyt viime kerran . . .

Hän tempasi kiukkusesti ohjista eikä, tolvana, sanonut hyvästiäkään.

Minä meinasin huutaa jälkeen, että: ottihan Eno-Sakerikin ryyppyjä . . . Saakeliko siinä on ettemme mekin saa maistella koska ystävällinen mies tarjoaa.

— No nyt tulee käräjä-asioita . . . Jumaliste . . . monta kymmentä, — arveli Lauri naureskellen.

— Tulee ja tyhjään menevät — saat uskoa.

*

Käräjäin lähetessä toimitin minä haasteen kaikille, jotka eivät olleet teitänsä someroittaneet. Siitä nousi

kauhea mellakka ja ympäri piäjää kerrottiin, että monta kymmentä isäntää oli haastettu tienkorjuun laimiinlyömisestä. Syrjäpitäjällä sai huhu sellaisen voiman, että varmana pidettiin, että minulle oli „nuosut päähän“, joka merkitsee samaa kuin se, että jo on mies ruvennut höperöimään. Kuuluu muissakin asioissa jo näkyneen, ettei ole enään täysijärkinen. Ei se kestä kaikkien veri olla vallesmannina . . .

Niin arveltiin.

Huhu tuli vielä enemmän todennäköiseksi, kun useita isäntiä kävi puheillani, pyytäen asian jättämään sikseen. He kyllä korjaisivat tiensä ilman kärejä. Mutta en ollut kuulevinani heidän puheitaan. Tekeysin omituiseksi mieheksi. En vastannut mitään. Viheltelin ja katselin tuijotaen kattoon.

— Ei se ole oikeillaan enään tuo varavallesmanni, — kuulin monen poistuessaan sanovan.

Alkoivat kärejät.

Kun ennen oikeuden istuntoa käväsin tuomarin puheilla, arveli hän:

— Onpa nyt syyttäjällä asioita, kun yksistään maantienkorjuun laimiinlyömisestä on haastettu neljäkymmentä eri talokasta.

— Onhan niitä juttuja . . .

— Sikamaista ja ennen kuulumatonta . . .

— Haasteet ovat tehdyt kruununvoudin määräyksestä . . .

— Mitä hänellä on tekemistä . . . Hyväthän täällä ovat tiet . . .

— Olen minä vaan päässyt kulkemaan.

Ensi istuntopäivänä oli ensimmäinen tiejuttu. Se oli Ison Herralan.

Joutilasta väkeä oli käräjätaloon kokoontunut tavattoman paljon. Piha ja porstua oli täynnä uteli-aita kuuntelemassa, että miten noissa tieasioissa alkaa käydä.

Iso Herrala oli itse omassa laajassa persoonassaan tullut asiaansa vastaamaan, vaikka hän tuskin koskaan ennen oli oikeudessa käynyt, ja kerrottiin hänellä olevan kymmenen todistajaa matkassaan.

— Syyttäjä vastaan talokas Aatami Iso-Herralaa,
— kuului samassa poliisin ääni porstuassa.

Yht'aikaa menimme Herralan kanssa sisälle.

Minä selitin mistä oli kysymys ja että vaadin Herralalle edesvastausta maantienkorjuun laimiinlyömisestä.

— Joo, mutta minä näytän toteen, että minun tiessäni ei syynäinakaan ollut mitään vikaa . . . sen minä näytän. Ja vanha vallesmanni on aina kehunut minun tietäni, että se on hyvä . . . kerrankin,
— alotteli Iso Herrala

Tuomari: No olkaa nyt vaiti, että minä saan kirjottaa. Kyllä te sitten saatte vuorostanne puhua. (Kirjottaa).

Herrala: Puhuapa tietenkin ja näytän toteen ettei semmosta tietä ole koko pitäjäässä, jos hoppu tulee . . .

Tuomari: Jos ette ole hiljaa, niin minä ajan ulos teidät . . .

Herrala: Minulla on kahdeksan todistajaa.

Tuomari: (poliisille) Käske kaikki todistajat sisälle.

Ne tulivat. Minulla ei ollut muita todistajia kuin Lauri lautamies.

Tuomari: Onpa niitä. Eiköhän vähempi olisi riittänyt!

Herrala: Sittenpäähän tulee asiasta ensikerralla selvä, ettei tarvitse pukata eikä lykätä toisiin käräjiin.

He saivat vanhoa todistajavalansa ja torppari Juho Korpi jäi ensiksi todistamaan.

Tuomari: Tietääkö todistaja minkälaisessa kunnossa tämän Ison Herralan tieosa oli nyt viimeisessä tientarkastuksessa?

Korpi: Tiedän kyllä.

Tuomari: No sanokaapa sitten.

Korpi: Kerrassa niinkuin pöytä . . .

Tuomari: Pöytäkö? Taisi olla maanattukin!

Korpi: Ei sentään, herrassöötinki, mutta sileä se oli niinkuin . . . niinkuin . . .

Tuomari: Sileä . . . sileä ja sileä. Mutta minä kysyn: Oliko sitä tarkastuspäiväksi korjattu?

Herrala: Ei tämä siitä tiedä.

Tuomari: Minä kysyn todistajalta enkä vastajalta.

Herrala: Niinpä tietenkin. Vaan minähän sen parhaiten tiedän . . .

Tuomari: (Korvelle) Vastatkaa oliko Herralan tieosa korjattu tarkastuspäiväksi?

Korpi: Vissimmästi, koska tie oli sileä niinkuin . . . niinkuin . . . Minä olen ollut Herralassa monta vuotta kesämiehenä ja aina on vanha vallesmanni kiittänyt Herralan tietä . . .

Tuomari: Tietääkö todistaja muuta?

Korpi: Mitä tässä pitäisi tietää?

Tuomari: (kiivaasti) Menkää ulos!

Herrala: (hätäillen) Tietää tämä . . . tietää tämä . . . (Korvelle) Juho, elä mene vielä.

Tuomari: (yhä kiivaammin) Ulos, sanon minä!

Herrala: Tietää se senkin ja ymmärtää, että minä korjaan tietäni aina silloin kun siihen vian näen tulevan, en minä siihen syynimiehiä tarvitse. Ja tiehän pitää olla aina hyvä eikä ainoastaan syynipäivänä . . . niin vanha vallesmanni sanoi.

Tuomari: Käske toinen todistaja Ulkrik Kipinä sisälle.

Poliisi: (ovella) Ulrik Kipinä sisään!

Tuomari: Oletteko Ulrik Kipinä?

Kipinä: En ole. Kipinäinen minä olen.

Tuomari: Vai niin. No tiedättekö tähän asiaan mitään?

Kipinä: Tiedän kyllä, että Herralan tie oli syynipäivänä ja jälkeen kerrassaan hyvässä kunnossa . . .

Herrala: (lautamiehelle) Senhän minä sanoin ja tietää sen lautamieskin.

Tuomari: Oliko Herralan tietä syynipäiväksi korjattu?

Kipinä: Ei niinä päivinä, mutta sen ymmärtää kuka hyvänsä, ettei someron pano niin kuivalle mitään auta, kun tiessä ei yhtään kuoppaa ole. Sitten kun tuli sadepäiviä, niin someroittiin tie vasiten. Muuta minä en tiedä. Pyydän kulujani!

Herrala: Oikein puhuttu . . . jo minä ajattelin . . . Onhan siitä kulkenut herrassöötinkikin ja nämä lautamiehetkin . . .

Tuomari: Eikö vastaaja saata pitää suutansa kiinni . . . vai kuinka? — Todistaja saa mennä.

Herrala: Maltan minä olla hiljaakin juuri, vaan arvelen, että saan minäkin jotakin puhua.

Loputkin todistajia käytettiin sisällä. Kaikki todistivat samoin kuin Kipinäkin, muutamat vielä vakuuttivat, että Herralan tie on kaikkein paras koko pitäjäässä.

Tuli sitten Laurin vuorokin.

Lauri kertoi laajasti, kämmeniään levitellen, kuinka syynipäivänä kruununvouti oli sattunut kulkemaan ja määrännyt nimismiehen virkansa puolesta haastattamaan kaikki, jotka eivät olleet tietänsä someroittaneet.

Tuomari: Mitä itse teistä arvelitte?

Lauri: Meidän — minun ja tämän varavallesmannin mielestä — ne olivat juuri hyvässä kunnossa eikä someroiminen niin kuivalla mitään hyötyä olisi tehnyt.

Meidät määrättiin poistumaan ja oikeus teki päätöksen: kanne kumottiin ja kulut kuitattiin. Avonaisesta oven raosta kuulimme tuomarin lautakunnan kanssa haastelevan ja lopuksi sanovan:

— Eipä tämmöisten asiain vuoksi kannattaisi tulla oikeutta vaivaamaan. Toiset tiejutut taitavat olla samanlaisia, vai kuinka?

— Jonnin joutavia kaikki, — kuuluivat lautamiehet vakuuttavan.

Ja tyhjään ne raukesivat kaikki.

Sisältö:

	Sivu.
Yleisenä syyttäjänä	3.
Ensimmäinen ulosottoni	11.
Maantien tarkastuksessa	23.
Kentänivan hävitys	33.
Oman käden oikeutta	49.
Ulosottaja Kuusirannan kylässä	57.
Vanha tarina	67.
Ajangin mies	79.
Kun viinanmyyjä rangaistiin	89.
Viklundin „Hurra“	103.
Käräjillä	113.

HINTA 1: 50.

Suom. kansak. 1.

Kataja

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1170

x

